

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**İSTANBUL İLİ ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ
ÖĞRENCİLERİN SERBEST ZAMAN FAALİYETLERİNİN
DAĞILIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: Zülal TANIR

İSTANBUL, 2009

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**İSTANBUL İLİ ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ
ÖĞRENCİLERİN SERBEST ZAMAN FAALİYETLERİNİN
DAĞILIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tez Hazırlayan:

Zülal TANIR

Öğrenci No:

050712280

Danışman:

Yrd. Doç. F. Şule KAYA

İSTANBUL, 2009

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and iğerim.13/02/2009

Aday: **Zülal TANIR**

İSTANBUL İLİ ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN SERBEST ZAMAN FAALİYETLERİNİN DAĞILIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezi hazırlayan:Zülal TANIR

Özet

Bu Tez Çalışmasında; İstanbul ili Orta Öğretim Kurumlarındaki öğrencilerin serbest zaman faaliyetlerinin dağılımı ve değerlendirilmesi ele alınmaktadır.Öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirme tercihleri ve bu tercihler üzerinde okul aile ve çevre faktörünün etkisi incelenmiştir. İnceleme için dört farklı ilçedeki sekiz orta öğretim kurumunda öğrenim gören öğrencilerden rasgele örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Okullar her ilçede bir meslek ve bir düz lise olmak üzere ulaşılabilirlik dikkate alınarak rasgele seçilmiştir. Araştırmada anket le veri toplama yöntemi uygulanmıştır. Toplanan veriler istatistik paket programı SPSS 13.0 da tanımlı istatistik yöntemlerden frekans, çapraz tablo ve ki-kare analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Zaman, Serbest Zaman, Boş Zaman ,Rekreasyon , Gençlik ,Serbest Zaman Eğitimi

ABSTRACT

In this thesis; students' behaviours analyzed within the non class hours in City of Istanbul Secondary Educational System Schools. Choices of the Students' behaviours within non class hours and effective roles of this choices on school, family and environment factors studied. This study was conducted using random selection method onto selected students who study in eight secondary education schools in four different districts. In each district, one high school and one labor school were selected by ease of access to location. In addition to that poll and data collection methods were used. Collected data were analyzed, mined and reported in SBSS 13.0 statistics computer application by frequency & cross reference tables and (ki-Square) analysis methods.

Key Words :Time , Free Time , Leisure Time , Free Times Education , Youth , Recreation

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	II
Jüri Sayfası	III
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	IV
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	V
Tablolar Listesi	IX
Kısaltmalar	X
Giriş	1

I.BÖLÜM

ZAMAN

1.GENEL OLARAK ZAMAN

1.1.ZAMAN KAVRAMI	3
1.1.1.Zamanı Etkili Kullanmanın Faydaları	4
1.1.2.Zaman Kullanım Bölümleri	4
1.2.SERBEST ZAMAN	5
1.2.2.Serbest Zamanın Önemi	6
1.2.3.Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme)	7
1.2.4.Rekreasyon Etkinliklerinin Amacı	9
1.2.5.Rekreasyon Etkinliklerinin Özellikleri	10
1.2.6.Rekreasyonun Sınıflandırılması	11
1.2.7.Rekreasyonun Etkinlik Alanları	13
1.3.REKREASYONUN KİŞİYE ETKİLERİ	13
1.3.1.Fiziki Sağlık Yönünden Etkisi	13
1.3.2.Ruh Sağlığı Yönünden Etkisi	14
1.3.3.İnsanı Sosyalleştirmesi Yönünden Etkisi	14
1.3.4.Kişisel Beceri ve Yeteneğin Gelişmesi Yönünden Etkisi	15
1.3.5.Yaratıcı Gücü Geliştirmesi Yönünden Etkisi	15
1.3.6.Çalışma Başarısı ve İş Verimini Artırması Yönünden Etkisi	15
1.3.7.Ekonomik Hareketi Geliştirmesi Yönünden Etkisi	16
1.3.8.İnsanı Mutlu Etmesi Yönünden Etkisi	16
1.4.REKREASYONUN TOPLUMA ETKİLERİ	17
1.4.1.Toplumsal Dayanışma ve Bütünleşmeyi Sağlaması Yönünden Etkileri	17
1.4.2.Demokratik Toplumun Yaratılması Yönünden Etkileri	17

1.5.REKREASYONU ETKİLEYEN TOPLUMSAL ETMENLER	18
1.5.1.Nüfus Artışı	18
1.5.2.Kentleşme Olayı	19
1.5.3.Çalışma Saatlerinin Azalması	20
1.5.4.Değişen Ev Koşulları ve Aile Yaşamı	20
1.5.5.Modern Teknolojik Değişmeler	21
1.5.6.Ekonomik Gelişmeler	21
1.5.7.Kültürel Gelişmeler	22
1.5.8.Eğitimin Yaygınlaşması	22
1.5.9.Tıbbi Gelişmeler	23
1.5.10.Kitle İletişim Araçları	23
1.5.11.Değerlerde Gelişmeler	23

II. BÖLÜM

GENÇLİK VE SERBEST ZAMAN

2.1.GENÇLİK VE SERBEST ZAMAN EĞİTİMİ	25
2.1.1.Gençliğin Tanımı ve Toplumdaki Yeri	25
2.1.2.Gençlik Döneminin Özellikleri	25
2.1.3.Gençlikte Arkadaşlık	27
2.1.4.Gençlikte Benlik	27
2.1.5.Gençlikte Kimlik Karmaşası	28
2.1.6Gencin Kendini Gerçekleştirme ve Serbest Zaman	28
2.2.GENÇLİK VE SERBEST ZAMAN	29
2.2.1.Kırsal Kesim Gençliği	30
2.2.2.Kentsel Kesim Gençliği	31
2.3.GENÇLİĞİN TÜRK TOPLUMUNDAKİ KONUMU	33
2.4.ÜLKEMİZDE SERBEST ZAMAN KULLANIMININ SOSYOLOJİK NİTELİKLERİ	35
2.5. SERBEST ZAMAN EĞİTİMİ	36
2.5.1.Serbest Zaman Eğitiminin Amacı	36
2.5.2.Serbest Zaman Eğitiminin Şekilleri	37
2.5.3.Ortaöğretim Gençliğinde Serbest Zaman Eğitiminin Önemi	37
2.5.4.Serbest Zaman Eğitiminde Okulun Önemi	38

III.BÖLÜM

İSTANBUL İLİ ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN SERBEST ZAMAN FAALİYETLERİNİN DAĞILIMI İLE İLGİLİ ANKET UYGULAMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1.Araştırmanın Amacı	40
3.2.Araştırmanın Önemi	40
3.3.Problem	40
3.4.Hipotezler	41
3.5.Araştırmanın Yöntemi	41
3.6.Araştırmanın Sınırı	41
3.7.Örneklem Grubu	42
3.8.Kullanılan İstatistiksel Analizler	47
3.9.Bulgular	47
3.9.1.Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları	47
3.9.1.1.Serbest Zamanlarında Ne Yaptıklarına İlişkin	
Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları	48
3.9.1.2.Okul Dışında Kaç Saatlerini Dışarıda Geçirdiklerine	
İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları	55
3.9.1.3.Serbest Zaman Etkinliklerine Katılmıyorsanız	
Bunun Nedenine İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları	58
3.9.1.4.Serbest Zaman Etkinliklerine Katılmanın Neler Kazandırdığına	
İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları	60
3.9.2.Frekans Analizi Sonuçları	63
SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME	73
KAYNAKÇA	77
ÖZGEÇMİŞ	79
EKLER	80

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
1.Deneklerin Demografik Özellikleri1	44
2.Deneklerin Demografik Özellikleri2	45
3.Deneklerin Demografik Özellikleri3	46
4.Bölgelere Göre Serbest Zamanlarında Ne Yaptıklarına İlişkin Dağılımlar ve Ki-Kare Sonuçları 1	48
5. Bölgelere Göre Serbest Zamanlarında Ne Yaptıklarına İlişkin Dağılımlar ve Ki-Kare Sonuçları 2	49
6.Cinsiyete Göre Serbest Zamanlarında ne Yaptıklarına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları	51
7.Okul Türüne Göre Serbest Zamanlarında ne Yaptıklarına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları	53
8.Cinsiyete Göre Okul Dışında Kaç Saatlerini Dışarıda Geçirdiklerine İlişkin Dağılımlar ve Ki-Kare Sonuçları	55
9.Okul Türüne Göre Okul Dışında Kaç Saatlerini Dışarıda Geçirdiklerine İlişkin Dağılımlar ve Ki-Kare Sonuçları	57
10.Aylık Gelire Göre Serbest Zaman Etkinliklerine Neden Katılmadıklarına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki- Kare Sonucu	58
11.Cinsiyete Göre Serbest Zaman Etkinliklerine Katılmanın Daha Çok Neler Kazandırdığına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki- Kare Sonucu	60
12.Okul Türüne Göre Serbest Zaman Etkinliklerine Katılmanın Daha Çok Neler Kazandırdığına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki- Kare Sonucu	62
13.Herhangi Bir Sağlık Sorununuz Var mı?	64
14.Ailenizde Aşağıdaki Sosyal Etkinliklerden Herhangi Biriyle Uğraşan Var mı?	64
15.Ailede Sporla Uğraşan Var mı?	65
16.Okul Dışında Kaç Saatinizi Dışarıda Geçiriyorsunuz?	65
17.Okuldan Çıktıktan Sonra Ne yapıyorsunuz?	66
18.Serbest Zamanlarınızı Verimli Kullandığınıza İnanıyor musunuz?	66
19.Aileniz ve Öğretmenleriniz Serbest Zaman Etkinliklerini Destekliyor mu?	67
20.Serbest Zamanlarınızda Neler Yaparsınız?	67
21.Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılmanız Size Daha Çok Neler Kazandırıyor?	68
22.Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılmıyorsanız Bunun Sebebi Nedir?	68
23.Serbest Zamanlarınızda Sporla İlgileniyor musunuz?	69
24.Spor Yapıyorsanız Hangi Branşta Yapıyorsunuz?	69
25.Neden Spor Yapıyorsunuz?	70
26.Okulda Hangi Faaliyetlere Katılıyorsunuz?	70
27.Okulunuzda Aşağıdaki Spor Alanlarından Hangileri Var?	71
28.Serbest Zamanlarınızı Değerlendirmeniz Açısından Kendinize Örnek Aldığınız Kişiler Kimlerdir?	71

KISALTMALAR LİSTESİ

A.B.D.	Amerika Birleşik Devletleri
A.Ü.S.B.F.	Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi
B.M.	Birleşmiş Milletler
D.P.T	Devlet Planlama Teşkilatı
E.M.L	Endüstri Meslek Lisesi
İ.H.L.	İmam Hatip Lisesi
M.E.B.	Milli Eğitim Bakanlığı
T.D.K	Türk Dil Kurumu
T.L.	Teknik Lise
a.g.k.	Adı geçen kitap
a.g.t.	Adı geçen tez

GİRİŞ

Zaman varlıkların hayat ölçüsüdür ve insanlığın sahip olduğu kaynaklar arasında değeri en az anlaşılan ve en kötü kullanılanıdır. Profesyonel çalışma yapan herkes zamanı akıllıca planlamak ve kullanmak zorundadır. Çalışma zamanı dışında kalan özgürce zaman geçirilen zaman ise serbest zamandır. Boş zaman ise kişinin çalışma dışı faaliyetler için kullandığı zaman aralığı olup serbest zamanın bir parçasıdır. Kişiler eğer serbest zamanlarında çalışma kaygısı gütmekten dilediği gibi hareket ediyor ve mutluluk duyarak tatmin oluyorsa boş zaman faaliyeti gerçekleştirmiş olur. Boş zamanların değerlendirilmesi diğer adıyla rekreasyon kişinin kendini ifade edebilme ve yaratıcı olabilmesine imkan sağlayıcı faaliyetleri içermelidir.

Boş zamanları değerlendirilme (rekreasyon) faaliyetlerinin kişiye ve topluma etkileri vardır. Kişinin ruh ve beden sağlığını korurken sosyalleşmesine , yaratıcılığının , kişisel beceri ve yeteneğinin gelişmesine çalışma başarısı ve iş veriminin ekonomik hareketliliğin artırılmasına yardımcı olur ve insanı mutlu eder. Toplumsal yönden ise toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin oluşmasında ve demokratik bir toplum yaratılmasında etkilidir.

Boş zamanların değerlendirilmesi farklı yaş dönemlerinde farklı özellikler gösteren bir süreçtir. Boş zamanların değerlendirilmesi bireylerde biyolojik psikolojik ve toplumsal açıdan yoğun değişimlerin yaşandığı bir dönem olan gençlik dönemindeki etkisi birey ve toplum açısından daha önemlidir. Bu dönemde fiziksel ve sosyal değişimlerin hızı birbirinden farklıdır. Gençlik kişiliğinin gelişmesinde içinde bulunduğu aile ortamı kadar arkadaşlık ilişkileri öğrenim yapılan çevrenin nitelik ve nicelik bakımından özellikleri ve katıldığı boş zaman faaliyetlerinin çeşidi ve katılım şeklide önemlidir.

İstanbul İli ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin serbest zaman faaliyetlerinin dağılımı ve değerlendirilmesinin yapıldığı bu araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde zaman, serbest zaman, boş zaman ve boş zamanları değerlendirme kavramları üzerinde durulmuş ve boş zamanların değerlendirilmesinin kişiye ve topluma etkilerinden bahsedilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise boş zamanların değerlendirilmesini etkileyen toplumsal etmenlerden ve boş zaman eğitiminden bahsedilerek, bu eğitimin önemi vurgulanmıştır. İnceleme için İstanbul İli'ndeki dört farklı ilçedeki bir meslek ve bir genel lise olmak üzere sekiz ortaöğretim kurumunda öğrenim gören öğrencilerden rast gele örnekleme yöntemi ile seçilmiş ve öğrencilere araştırma için hazırlanan anket çalışması uygulanmıştır. Serbest zaman faaliyeti olarak neler yaptıkları araştırılarak vakitlerini nasıl değerlendirdikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Serbest zamanlarını değerlendirme tercihleri üzerinde okul,

aile ve çevre faktörünün etkisi incelenmiştir ve bu değerlendirmeye araştırmanın üçüncü bölümünde yer verilmiştir.Araştırmada anket ile veri toplama yöntemi uygulanmıştır.Toplanan veriler istatistik paket programı SPSS 13.0 (Statistical Package for Social Sciences) da tanımlı istatistik yöntemlerden frekans, çapraz tablo ve ki-kare analizi kullanılarak analiz edilmiştir.Bu araştırmada amacımız gençlerin eğitimleri dışında kalan zamanlarını kendisi ve toplum için daha verimli kılmak amaçlı çözümler ortaya koymaktır.

I.BÖLÜM

ZAMAN

1.GENEL OLARAK ZAMAN

1.1.Zaman Kavramı

“Zaman, insan için yaradılışından bu yana büyük önem taşımıştır.İnsanın gelişmesinde ve hangi alanda olursa olsun mesleki başarısında zaman anlayışının payı büyüktür. Bu, fertler kadar toplumlar için de böyle gelişmiştir. İş hayatını, sosyal ilişkilerini, eğlence ve dinlenme alışkanlıklarını bu anlayış içerisinde tanzim eden toplumlar, diğerlerine nazaran daha fazla gelişmişlerdir.”¹

Weber’e göre zaman, “insan yaşamının yerine göre uzun veya kısa süreli, tekrarı olanaksız, başlangıcı ve sonu belli saatle ölçülebilen bir bölümdür.”²

“Zaman insanlığın sahip olduğu kaynaklar arasında değeri en az anlaşılan ve en kötü kullanılanıdır.”³

“TDK (1982) zamanı olayların ardışıklığını görerek aklımızda yarattığımız ve olayların bundan sonrada içinde olup gideceklerini düşündüğümüz başı ve sonu olmayan soyut kavram olarak açıklamaktadır.”⁴

“Zaman, her meslekten bireyler üzerinde baskı yapan evrensel bir kaynaktır. Profesyonel çalışma yapan herkes zamanını akıllıca planlamak ve kullanmak zorundadır.

Çünkü zaman ;

1.Tasarruf edilemeyen,

2.Ödünç alınamayan, kiralanamayan,

3.Satın alınamayan, çoğaltılamayan,

4.Sadece kullanılan ve kaybedilen aktifimiz veya varlığımızdır.”⁵

¹ Karaküçük , S., Rekreasyon , Boş Zamanları Değerlendirme, Ankara, 2001 ,s. 3.

² Tezcan , M., Boş Zamanlar Sosyolojisi , Ankara, 1977, s.199-200.

³ Mackenzie, R. A. Zaman Tuzağı, (Çev: Y. Güneri), İstanbul ,1985, s.14.

⁴ Baltaş, A., Stres ve Başa Çıkma Yolları , İstanbul , 1996, s.273.

⁵ Eren, E., Yönetim ve Organizasyon, İstanbul, 2001, s.3.

1.1.1.Zamanı Etkili Kullanmanın Faydaları

“Fert ve toplum hayatında başarılı olmak için zamanın verimli ve etkili kullanımı önemlidir. Zamanı iyi kullanmak için, öncelikle kişinin kendisini tanıması gerekmektedir. Kişi ne yapacağını, hedeflerinin, amaçlarının ne olduğunu bu amaçlarının yaşama ve işe yönelik boyutlarının neler olabileceğini iyi kavramalıdır. Neyi yapıp yapamayacağını sınırlarını iyi çizmelidir. Düşünce ve ayrıntılarda zaman kaybetmeyip, kısa zamanda çok iş yapmak, zamanı iyi kullanmak anlamına gelmemektedir. Tam tersi olarak, amaç ve öncelikler iyi belirlenip, sadece yapılmak istenenlerin yapılması, zamanın iyi kullanılması demektir.”⁶

Zamanın kullanımıyla ilgili çalışmalar bireylerin çeşitli etkinliklerle zamanı değerlendirdiğini göstermektedir. “De Garzia zamanın kullanım bölümlerini ;

- a) Çalışma zamanı,
 - b) Çalışmaya bağlı etkinliklere ayrılan zaman,
 - c) Yaşamı sürdürmeye yönelik etkinlikler için ayrılan zaman,
 - d) Serbest zaman
- olarak adlandırmaktadır”⁷

1.1.2.Zamanın Kullanım Bölümleri:

A.Çalışma (İş) Zamanı

“- İşe bağımlı zaman.
- Çalışma saati dışında kalan ancak çalışmak için hazırlık ve işe gidiş geliş sürelerini içeren zaman.
- Uğraşılan işle veya ikinci işle ilgili normal mesai dışı yapılması gereken mesleki uğraşlar.

B.Çalışma Dışı Zaman

(Serbest Zaman-Free Time)

1.Varoluşla ilgili zaman

- Yemek
- Uyku
- Vücut Bakımı

2.Boş Zaman/Leisure time)

- Dinlenme
- Rekreasyon”⁸

⁶ Karaküçük, a.g.k., s.8.

⁷ Tamer , K., Sportif Rekreasyon Etkinliklerine Liderlik Eden Antrenörlerin Lider Davranış Boyutları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Ankara, 1998, s. 5.

⁸ Karaküçük, a.g.k., s.11.

1.2.SERBEST ZAMAN

Subjektif değerlendirildiği ve farklı kültürlerde farklı anlamlarda kullanıldığı için serbest zaman kavramını tanımlamada güçlükler yaşanmaktadır.

Serbest zaman; özgürce geçirilen çalışma dışı zamandır.Boş zaman, kişinin çalışma dışı faaliyetler için kullandığı zaman aralığı olup serbest zamanın bir parçasıdır. Kişiler eğer serbest zamanlarında çalışma kaygısı olmaksızın diledikleri gibi hareket edebiliyor ve bu faaliyetlerden hoşnutluk, mutluluk duyarak tatmin oluyorsa boş zaman faaliyeti gerçekleştirmiş olurlar.

“Serbest zaman kavramı çeşitli çalışmalarda değişik adlar altında görülmüştür. Bunlar ‘boş zaman’, ‘özgür zaman’, ‘serbest zaman’ gibi farklı isimlerle ele alınmıştır.”⁹

Boş zaman (leisure), araştırmacılar tarafından farklı yönleriyle ele alınan ve çeşitli tanımları yapılan bir kavramdır. Boş zamana ilişkin yapılan tanımlardan bazıları şunlardır:

“Abadan (1961) boş zamanı uyumak, yemek yemek, vücut bakımı yapmak, okula gidip gelmek ders veya bir işte çalışmak dışında kalan zaman olarak tanımlamaktadır.”¹⁰

“Tör (1966), okul ve iş saatleri dışında geçen yaşam parçalarını “boş zamanlar” olarak nitelendirir.”¹¹

Boş zamanın içeriği, sadece seçimdeki özgürlük değil, özellikle aile ve arkadaşlık çevresi oluşturmadaki yapıcı rolüdür. “Boş zaman, insanın hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluk ya da bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçeceği bir faaliyetle uğraşacağı zamandır. Kısacası insanın, kesin olarak bağımsız ve özgür olduğu, iş yaşantısının dışındaki bir zamandır.”¹²

Boş zaman kavramının tanımlanmasında, araştırmacılar tarafından kabul edilen tek bir tanım yapılamamasına karşın boş zamanın “niteliklerini” belirleyen noktalar üzerinde daha çok birleşildiği görülmektedir. Bu da boş zaman dediğimiz zaman parçasının “zorunluluk dışı” olma özelliğindedir. Boş zaman, zorunlu olmayan uğraşlara ayrılan zamandır. Boş zamanda kişinin yaptığı herhangi bir faaliyet kendisine ticari çıkar sağlıyorsa ya da kişi bu faaliyeti zorunlulukla veya ideolojik bir amaçla yapıyorsa bu boş zaman olarak kabul

⁹ Abadan ,N. Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri. Ankara Üniversitesi,Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları,Ankara 1961,No:135-117

Tezcan, M. ,Boş Zamanlar Sosyolojisi. Ankara Üniversitesi,Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara 1993,No:174
Gökçe, B. ,Orta Öğretim Gençliğin Beklenti ve Sorunları. Ankara 1984

¹⁰ Abadan, N. Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri. Ankara 1961 s.3.

¹¹ Tör, N.,V. ,Boş Zamanları Değerlendirmede Telkin Vasıtalarının Rollerini, Boş Zamanları Değerlendirme Semineri. Halk Sağlığı Eğitim Komitesi , İstanbul. 1966 s. 61.

¹² Tezcan, M. Eğitim Sosyolojisine Giriş. Ankara,1982 s.8.

edilmemektedir. Bütün bu tanımlar göz önüne alınarak özetlemek gerekirse; boş zaman bireyin zorunlu olan ihtiyaçlarının (vücut bakımı, yemek yemek, işe gidip gelme, uyku vb.) karşılanması için kullandığı zamanın dışında kalan ve bireyin istediği gibi kullanabileceği zamandır.

Boş zaman çeşitli şekillerde tanımlanmasına rağmen boş zamanla-serbest zaman (leisure time-free time) kavramları arasındaki karışıklığı gidermek gerekmektedir. Çalışma dışı zaman, hayatı kazanmak amacıyla bedensel ve düşünsel çabalar için harcanan zorunlu zamanın dışında kalan zaman olarak tanımlanmaktadır. Boş zaman, insanın işten arta kalan serbest zamanı içerisinde yer alan ve kişinin her türlü bağımlılıktan ve bağıntılardan kurtularak özgürce kullanacağı bir zaman kesimini ifade etmektedir. Bundan dolayı serbest zamanla boş zaman arasında, serbest zamanın bir yönsüzlük yansıtması, boş zamanın ise yönlendirilmeye açık bir potansiyel ihtiva etmesinden dolayı bir farklılık vardır. Rekreasyon da boş zamanın belirli kullanım biçimlerini oluşturmaktadır. “Herkes serbest zamana sahip olabilir fakat boş zamana sahip olamayabilir.”¹³

1.2.1.Serbest Zamanın Önemi

Zamanın giderek artan önemi, iş dışındaki zamanın yani serbest zamanın önemini ve etkin kullanımının sağlanması gerektiğini ortaya koymuştur. Özellikle endüstrileşme ile birlikte otomasyonun getirdiği giderek azalan iş saatleri, ücretli tatiller gibi değişiklikler, insanların serbest zamanlarının artmasına yol açmıştır. Böylelikle de iş dışındaki artan bu zaman parçasının değerlendirilmesi sorunu ortaya çıkmıştır. Endüstri sonrası toplumlarda serbest zaman, işle yer değiştirip daha merkezi bir konum kazanmıştır. Modern toplumdaki insanlar, iş streslerinden uzaklaşmak için yalnızca dinlenmeye değil, iş dışındaki faaliyetlere ve tatminlere de ihtiyaç duyarlar yani serbest zamana ihtiyaç duyarlar. Modern anlamda serbest zamanlarda yapılacak olan boş zaman faaliyetleri, çok sayıda çalışan insanın zevk aldığı, kabiliyetlerini geliştirdiği veya eğlendiği, iş dışındaki olumlu aktivitelerdir. Modern serbest zamanı değerlendirme biçimi, sadece pasif olarak zaman geçirmek değil, faaliyet ve yaratıcılıktır. Böyle bir anlayışın oluşmasında, eğitimdeki gelişmelerin yanı sıra kitle iletişiminin, televizyonun, gazetelerin, popüler edebiyatın ve müziğin, kişilerin kültürel deneyimlerini büyük ölçüde arttırarak katkıda buldukları bir gerçektir. İnsanlar; her geçen gün giderek sayıları artan kulüp, restoran, kafe, bar ve eğlence merkezleriyle sosyal

¹³ Karaküçük, a.g.k. ,s.29

yaşamlarının renklenmesi, tatil ve seyahat imkânlarının fazlalaşması sonucunda, geçmişe göre, bugün tüketmeye, eğlence ihtiyaçlarını ve zevklerini tatmin etmeye adeta teşvik edilmektedirler. Bu da serbest zaman faaliyetlerinin kapasitesinin ve bunlara olan ihtiyaçların gelişmesine neden olmaktadır .

1.2.2.Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme)

“Boş zamanı değerlendirme kavramı boş zamanda yapılan etkinliklerle ilgili bir kavramdır. Günlük faaliyetlerin, iş ve benzeri çalışmaların dışındaki boş zamanlarda, kişilerin hayata bağlayıcı, dinlendirici, eğlendirici, meşgul edici veya zevk verici olay ve eylemleri yapmak veya katılmak suretiyle ruhen ve bedenen canlılık kazanmaları için yaptıkları faaliyetlerin tümü boş zamanı değerlendirme olarak tanımlanmaktadır.”¹⁴

Literatürde serbest zaman ve boş zaman kavramları farklı anlamlar içerse de ülkemizde aynı anlamda kullanılmakta fakat rekreasyon boş zaman faaliyeti olarak kabul edilmektedir.

Boş zamanı değerlendirme, belirli tip boş zaman faaliyetlerine katılım olarak tanımlanabilir. Bunlar spor, kültürel faaliyetler, hobiler gibi faal ve organize boş zaman faaliyetleridir. “Boş zamanların değerlendirilmesi, zengin bir yaşantı elde etme yolu, bir deneyim biçimi, bir eğitim safhası ve duyguların boşalmasını sağlayan bir yoldur.Boş zamanları değerlendirme insanlar için bir ihtiyaçtır. Birey, boş zamanları değerlendirme aracılığıyla kendini ifade etme ve kişiliğini geliştirme fırsatı sağlar.”¹⁵ “Kısacası boş zamanları değerlendirme, bireyin boş zamanlarında doyum sağlamak amacıyla istediği, zevk aldığı bir aktivite ile ilgilenmesidir, yani boş zamanlarda yapılan faaliyetlerdir.”¹⁶ “ Boş zaman faaliyetleri; herhangi bir ödül ya da başarı kazanma amacını taşımayan, kişilerin fiziksel ve zihinsel güçlerini dış etkenlerin baskısı ile değil içlerinde duymalarından dolayı dışarıya verebilme fırsatını yaratan, katılımında istek, uygulanmasında zevk, sonucunda ise doyum sağlayabilecek her türlü aktivitedir.”¹⁷ Boş zaman faaliyetleri, toplumdan topluma olduğu gibi aynı toplum içinde bireyin ihtiyaç ve beklentilerine göre sürekli bir değişim içindedir. Geçmişten günümüze değişen eğlence anlayışı buna bir örnektir.Toplumsal ve bireysel açıdan işlevleri olan boş zaman faaliyetleri gerek bireylerin gerekse toplumun

¹⁴Bayer, M. ,Memleketimizde Tabiatı Koruma ve Rekreasyon, Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanın Planlanması Semineri. Ankara 1974 ,s. 49.

¹⁵ Gökmen , H. Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri ve Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri. Ankara 1985 s.16.

¹⁶ Mangır , M.- Aktaş, Y. Gecekondu Gençliğinde Boş Zaman Etkinlikleri. Ankara, 1992 s.9.

¹⁷ Yurtseven,A. Kent Çevrelerinde Rekreasyon Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Küçükçekmece Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.1992, s.6

sosyoekonomik ve sosyokültürel değişkenleriyle etkileşim içerisindedir.“Boş zaman faaliyetleri; insanın ruh sağlığının gelişmesini ve düzenlenmesini, yeteneklerin keşfedilmesini ve geliştirilmesini sağlar, mutluluk verir, yaşamayı geliştirme amacıdır, sosyal amaçlara yardımcı olur, yeni bilgi ve beceriler kazandırır, çalışmayı verimli kılar,verimliliği arttırır ve üretime hizmet eder .”¹⁸

“Boş zamanların değerlendirilmesi, rekreasyon olarak ifade edebileceğimiz ve boş zamanlarda yapılan yaratıcı, rahatlatıcı ve organizeli faaliyetlerdir.”¹⁹

İnsanlar boş zamanlarında bulunan mekandan uzaklaşmak, dinlenmek, hava değişimi, gezme – görme, sağlık, heyecan duyma, farklı yaşantılar elde etme gibi değişik amaçlarla ev dışında veya içinde, açık veya kapalı alanlarda, pasif – aktif şekilde şehir içinde veya kırsal alanda etkinliklere katılırlar.Rekreasyon, insanların boş zamanlarında katıldıkları bu etkinlikleri ifade eden bir kavramdır. “ Bireyin mesleki, ailevi, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, hür iradesiyle tercih edebileceği bir seri dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini artırma ve kendini yenileme uğraşlarına katılması olarak açıklanmaktadır.”²⁰

“Boş zamanların değerlendirilmesi, bir deneyim biçimi, zengin bir yaşantı elde etme yolu, özel bir etkinlik türü, çalışma dışı yaşam,bir toplumsal sistem, bir eğitim safhası ve duyguların boşalmasını sağlayan bir yoldur.”²¹

Rekreasyonun kapsamlı bir tanımı ise; “İnsanın, yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen bedeni ve ruhi sağlığını tekrar elde etmek, korumak veya devam ettirmek, aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayarak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak ferdi veya grup içinde seçerek yaptığı etkinliklere rekreasyon denir.”²²

Boş zamanların değerlendirilmesi konusu günümüzde hem sanayileşmiş hem de sanayileşmekte olan toplumların ortak bir sorunu durumuna gelmiştir. Çünkü her iki tür toplumda da çalışma saatleri giderek azalmakta ve insanların boş zamanları artmaktadır. Üstelik gelişmekte olan ülkelerin ayrıca çalışmadan yani işsiz olarak geçirdikleri geniş bir boş

¹⁸ Ergin, G. Boş Zamanları Değerlendirme Eğitimi ve Planlaması. Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanın Planlanması Semineri. Ankara, 1974 ,s. 28.

¹⁹ Karaküçük , S. Rekreasyon ve Dağcılığın Rekreasyonel Katılım Olarak Değeri, I. Yüksek İrtifa ve Spor Bilimleri Kongresi, 30 Ekim-2 Kasım 1991 Bildiriler Kitabı, Kayseri, 1992, s.99.

²⁰ Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A., Boş Zaman – Rekreasyon Yönetimi, , Ankara, 2003, s.29.

²¹ Tamer, a.g.t. s.1.

²² Tamer, a.g.t. , s.9.

zaman var. İşte sorun, giderek artan boş zamanda insanların ne yapacakları konusunda düğümlemektedir.

Kentleşme ve sanayileşme sonucunda değişen toplumsal yapı, toplumdaki geleneksel rol ve işlevleri de değiştirmekte, toplum yaşamında yeni toplumsal örgütlerin girmesini sağlamaktadır. Gelişen toplumda ailenin ve okulun, çocuk ve gencin yetişmesindeki rolü ve işlevinin yanı sıra "boş zamanı değerlendirme örgütlerinin"de yaşama geçirilmesinin önemi artmaktadır.

Toplumsal değişimin kendiliğinden olumlu yönde gelişmediği kalkınmakta olan ülkelerde, planlı bir toplumsal değiştirme politikası güdülerek, ekonomik ve kültürel bu türleşmenin ulusal birliği güçlendirmesi sağlanabilir.

Kişilerin özgüveni sarsıp, eski uyumunu alt üst ederek bunalıma yol açan hızlı toplumsal değişim olgusu karşısında, boş zamanı değerlendirme çalışmaları, sağlayacağı deneyimleri ile çocuk ve gençlerin toplumda karşılaştıkları sorunları çözmelerine en büyük fırsatı sağlayacaktır.

Tüm bu nedenler, artık boş zamanın dinlenme ve eğlenmenin yanı sıra öğrenme araçları içinde kullanılmasını sağlamıştır.

1.2.3.Rekreasyon Etkinliklerinin Amacı

“Boş zamanları değerlendirme etkinliklerinin amaçları insan ihtiyaçlarından, yaratıcılık ve kendini anlatma, böylece, insanın fiziksel, sosyal, duygusal ve zihinsel sağlığını; hayatın tansiyonuna direnmeyi, daha fazla ailesel birlikteliği ve bireyselleşme ve daha çok demokrasiye sahip olma hislerini geliştirmektedir.”²³

Bertrand Russell, boş zamanın akıllıca kullanılmasının bile uygarlık ve eğitim sonucu olduğunu belirtir Russell, kent insanların zevklerinin nitelik bakımından çoğunlukla edilgin duruma geldiğine de değiniyor. Bunun nedeni, kentlilerin bu tür enerjilerini çalışmada tüketmeleridir. Eğer daha çok boş zamanları olsaydı, bizzat kendilerinin etken olarak rol aldıkları eğlencelere katılırdı. Russell şöyle devam eder:"Bizim uygarlık dediğimiz şeyin hemen hemen tümünü aylaklar yaratmıştır. Sanatı geliştiren, bilimlere bulan, kitaplar yazan felsefeler ortaya koyan, toplumsal ilişkileri inceleyen bu sınıftır. Aylak sınıfı olmasa, insanlık barbarlıktan kurtulamazdı.”²⁴

²³ Tamer, a.g.t. , s.10.

²⁴ Bertrant, R., Aylaklığa Övgü, İstanbul, 1992, s.22.

İnsanlar, boş zamanlarında mutlu yaşama fırsatı elde edeceklerinden daha şefkatli olacaklar, kendi görüşlerine uymayanlara daha hoşgörülle ve az kuşkuyla bakacaklardır. Hatta insanların savaş isteğinin ortadan kalkması bile olanaklı olabilecektir.

“Kişinin boş zamanı değerlendirme etkinliğine katılması, etkinliğin türü ve katılma sıklığı temelde onun içinde bulunduğu gereksinimleriyle ilişkilidir.”²⁵

“ Boş zamanı değerlendirme davranışını etkileyen etmenlerle ilgili bir çok araştırma yapılmıştır.1959’da Havighurst ve Donald’ın yaptıkları ve yine Havighurst’un 1961’de yaptığı araştırmalara göre boş zamanları değerlendirme etkinliklerine katılmanın en önemli nedenleri şunlardır.”²⁶

1. Boş zamanı zevk alarak yaşamak,
2. İşten farklı bir şeyler yapmak,
3. Arkadaşlarla etkileşim kurmak,
4. Yeni deneyimler yaşamak,
5. Bir şeyler başarma duygusu yaşamak,
6. Yaratıcılık duygusunu tatmak,
7. Toplumsal yarar elde etmek,
8. Zaman geçirmek.

“Pierce ise 1980’de yaptığı bir araştırmayla boş zaman etkinliklerine katılma nedenlerine aşağıdaki dört farklı ihtiyacı da eklemiştir.”²⁷

1. Dinlenme ve rahatlama ihtiyacı,
2. Güçlü ve üstün olma ihtiyacı
3. Coşku ve yenilik ihtiyacı,
4. Entelektüellik ve hoş sohbetlilik.

1.2.4.Rekreasyon Etkinliklerinin Özellikleri

“Rekreasyonun bazı temel özellikleri vardır. Bunlar rekreasyonu diğer faaliyetlerden ve kavramlardan ayıran temel özelliklerdir. Bu temel özelliklerin en belirginleri özellikleri şunlardır;”²⁸

²⁵ Kılbaş,Ş., Gençlik ve Boş Zamanı Değerlendirme ,Adana 1994,s.3.

²⁶ Kılbaş,a.g.k. s.34.

²⁷ Kılbaş, a.g.k. s.35.

²⁸ Hacıoğlu, N., Gökdeniz , A., Boş Zaman – Rekreasyon Yönetimi, Ankara, 2003, s. 30.

1. Rekreasyon, rekreatif etkinliklere katılma sonucu ortaya çıkan bir deneyimdir. Rekreasyon, bir faaliyeti gerektirir. Faaliyetler, yüzmek, gezi ve çeşitli spor aktivitelerinden oluşabilmektedir.

2. Rekreasyon faaliyetlerine katılım, birey tarafından önceden belirlenmiştir. Bu faaliyete katılacak kişiler, hangi faaliyet hoşuna gidiyorsa, önceden hakkında bilgi sahibi olduğu faaliyete katılmak isteyecektir.

3. Rekreasyonun kendine has bir takım çekicilikleri vardır. Bunlar havuzun büyüklüğü, oyun çeşitleri, gösteriler vb. dir.

4. Gönüllülük esasına dayanır. Kişiler bu faaliyetlere kendi istek ve iradeleri ile katılırlar.

5. Rekreasyon, boş zamanda, yani tüm zorunluluklarından tamamen bağımsız olduğu bir zamanda yapılır.

6. Mecburiyet gerektirmez. Etkinliklere katılmada ve devam etmede zorunluluk yoktur.

7. Rekreasyon, ciddi ve belirli amaçları olan aktivitedir. Ticari bir amaç güdülmez.

8. Her yaştaki, cinsteki, insanların faaliyetlere katılmalarına imkan verir.

9. Mutluluk verici, haz ve neşe sağlayıcıdır.

10. Rekreasyon evrensel olarak uygulanmaktadır. Faaliyetler bütün insanlar için, bir ortak lisansı oluşturmaktadır.

11. Rekreasyon, bir faaliyet yapılırken, ikinci veya daha fazla faaliyete ilgi duyma ve gerçekleştirme imkanı verir.

12. Rekreasyon, kişinin kendisini ifade edebilme ve yaratıcı olabilmesine imkan sağlayan faaliyetler içermelidir.

13. Rekreasyon etkinlikleri, rekreasyonistler tarafından üstlenilir.

14. Rekreasyon eylemi, planlı veya plansız beceri sahibi kişilerle ve beceri sahibi olmayan kişilerle ya da organize veya organize olmamış mekanlarda yapılabilmektedir.

15. Toplum geleneklerine, törelerine, ahlâki ve manevi değerlerine ters düşmemelidir.

1.2.5. Rekreasyon'un Sınıflandırılması

“Rekreasyon fonksiyonlarına veya çeşitli kriterlere göre sınıflandırılabilir. Kişi katılmak için karar verdiği rekreatif faaliyete hangi amaç ve istek doğrultusunda karar

veriyorsa, buna göre uygun bir rekreasyon çeşidi ortaya çıkmaktadır. Buna göre rekreasyonu amaçlarına ve çeşitli kriterlere göre sınıflayabiliriz.”²⁹

Amaçlarına göre rekreasyonun sınıflandırılması;

a) Dinlenme amaçlı,	d) Sportif amaçlı,
b)Kültürel amaçlı,	e) Turizm amaçlı,
c) Toplumsal amaçlı,	d) Sanatsal amaçlı,

Çeşitli kriterlere göre rekreasyonun sınıflandırılması;

a) Yaş faktörüne göre,	d) Kullanılan mekana göre,
b) Katılanların sayısına göre,	e) Sosyolojik muhtevaya göre,
c) Zamana göre.	

“Kişinin etkinliklere katılım tarzlarına göre rekreasyon, 1961 yılında Abadan tarafından sert veya yumuşak, 1982 yılında Köknel tarafından, aktif veya pasif olarak gruplandırılmıştır.”³⁰

“Boş zaman faaliyetlerinin sınıflandırılmasında Abadan’ın üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında, Blücher’in sınıflandırması temel alınmış ve boş zaman faaliyetleri “sert” ve ”yumuşak” olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Sert (aktif) boş zaman faaliyetleri, kitap okumak, spor yapmak, müzik alanında icra ile uğraşmak, el işi yapmak, resim yapmak, konferanslara gitmek, kurslara katılmak, gençlik teşkilatlarında görev almak vb.dir. Buna karşılık yumuşak (pasif) boş zaman faaliyetleri sinemaya gitmek, tiyatroya gitmek, müzik dinlemek, radyo dinlemek, televizyon izlemek, arkadaşlarla birlikte maksatsız dolaşmak, kahveye gitmek, spor müsabakalarını izlemek vb.dir. Sert boş zaman faaliyetleri, içeriği itibariyle bireyin tek başına aktif olarak yapması gereken faaliyetlerdir. Yani bu tür faaliyetleri yapanlar bunlara iradi olarak ve çoğu defa tek başına girişmek zorundadırlar. Bu nedenle bu faaliyetlere, bireyin yaratıcı yeteneklerini geliştiren, belli ihtirasları tatmin eden ve kişinin bilinçli ilgisini belli bir noktaya yönelten aktiviteler olarak bakılabilir.”³¹

²⁹ Karaküçük ,a.g.k.,s.57.

³⁰ Karaküçük , a.g.k. ,s. 60.

³¹ Abadan,a.g.k. s.23-25.

1.2.6.Rekreasyon'un Etkinlik Alanları

“İnsanlar boş zamanlarını çok çeşitli etkinliklerle değerlendirebilmektedirler. Bu etkinlikler çeşitli kriterler kullanılarak gruplandırılmıştır. Dumadezier, rekreatif etkinlik alanlarını beş grupta toplamaktadır.”³²

1. Fiziksel: Spor, yürüyüş ,seyahat, av, vb.

2. Sanatsal: Resim, heykel, fotoğraf, sinema, tiyatro, edebiyat gibi güzel sanatların çeşitli dalları,

3. Pratik işler: El işleri, bahçecilik vb.,

4. Entellektüel: Kitap okuma, konferanslar verme,

5. Toplumsal: Eğlenceler, ziyaretler.

Rekreasyon etkinlik alanlarını Karaküçük şu şekilde gruplandırılmaktadır :³³

a) Müzik faaliyetleri (enstrümanlı, solo, koro vb.)

b) Sportif faaliyetler (ferdi, takım, doğa, mücadele sporları)

c) Oyunlar (her yaş kesimine göre eğitsel oyunlar)

d) Dans (halk oyunları, modern dans)

e) Sanat ve beceri gerektiren faaliyetler (plastik, deri, seramik vb.)

f) Mekan dışı faaliyetler (kampçılık, piknik yapmak gibi)

g) İلمي ve kültürel faaliyetler (tiyatro, edebiyat çalışmaları)

1.3.REKREASYONUN KİŞİYE ETKİLERİ

Rekreasyon kişisel yönden; fiziki sağlık gelişiminin yaratılmasına, ruh sağlığı kazandırılmasına, insanın sosyalleşmesine, yaratıcılık, kişisel beceri ve yeteneğinin geliştirmesine, çalışma başarısı ve iş veriminin, ekonomik hareketliliğin arttırılmasında, ve insanın mutlu olmasında etkilidir.

1.3.1.Fiziki sağlık yönünden etkisi

İnsanın teknolojik imkânları kullanıp modern hayata geçmesi ile beraber hareket etme ihtiyacının da azaldığı görülmektedir. Taşıt vasıtalarının yaygınlığı, haberleşme imkânları, ev ve bürolardaki kullanım araç ve gereçlerin insanın daha önce yoğun bir hareket temposu

³² Karaküçük, a.g.k.,s.68.

³³ Karaküçük, a.g.k.,s.90.

içinde yaptığı birçok şeyi otomatik olarak ve çok az bir hareketle yapabilmesine imkân vermiştir.

İnsanın bu az enerji sarfıyla yaşıyor olması, bazı sağlık sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar; dolaşım ve solunum sisteminin kapasitesinin azalması, kalp damar hastalıklarının artması, aşırı şişmanlık, sindirim sisteminde meydana gelen aşırı değişiklikler ve bunun sonucu oluşabilecek ülser yaraları, eklem hareket sınırlarının azalması ile kireçlenmelerin oluşumu, iç organlarda düzensizlik, kemik hastalıkları gibi rahatsızlıklar gelmektedir. Rekreasyon faaliyetlerinde spor ve beden hareketleri geniş yer tuttuğundan yavaş hareketlerden doğan sorunların çözümünü, sağlık ve zindelik sağlamaktadır.

Rekreatif etkinlikler genel sağlığı destekleyici ve iyileştirici bir misyona sahiptir. Sedanter yaşantıda olanlar için rekreasyon ve serbest zamanları değerlendirme tehlikeli bir süreç olarak algılanmaktadır. Bu anlayışın değiştirilmesi konusunda tüm yetkililere önemli görevler düşmektedir. Rekreatif etkinliklerin hastalığın önlenmesi ve sağlığın korunmasındaki rolü kanıtlanmıştır. Rekreatif etkinlikler bazı kronik ağrıları önleyici kardiovasküler hastalıkları ki bular kanser olabilir önlemede yardımcı olduğudur. Bu bağlamda rekreasyon ve serbest zaman aktiviteleri mental sağlığı pozitif yönde etkiler böylece anksiyeteyi ve stresi azaltır. Kişinin kendine saygısı artar .

1.3.2.Ruh sağlığı yönünden etkisi

İnsanın aile, okul veya iş hayatındaki sorunları onun sinir sistemini bozarak, yorulmasına ve dayanma gücünün azalmasına neden olabilir. Teknolojinin ve hayatın monotonluğunun getirdiği stres kişiye fizyolojik ve psikolojik anlamda büyük rahatsızlıklar oluşturabilir. Rekreatif faaliyetlerin seçiminde kişi özgür davranır. Bu kişiye özgürlük hissi tattırarak onun ruhsal zenginlik kazanmasını yardımcı olur.

1.3.3. İnsanın sosyalleşmesi yönünden etkisi

Daha çok gurupsal olarak gerçekleştirilen rekreatif faaliyetler, insanın sosyal ilişkiler kurmasında ve geliştirmesinde büyük rol oynar. Nitekim yeni arkadaşlıkların oluşması, grup içinde yer edinme, yerini idrak edebilme ve diğer grup üyelerini tanıyabilme gibi çabalar, kişinin sosyal yaşantısını etkileyerek olgunlaşmasını ve toplum hayatına alışmasını sağlar.

“ Rekreatif etkinliklerde bulunmak amacıyla bir araya gelen ve ortak heves ve heyecanların paylaşıldığı bir ortamdaki kişilerin, yalnızlık ve gruba iştirak, hata yapma korkusundan uzak, hoşgörü ve gelişmiş sosyal ilişkiler kurarak sosyal uyumlarını kolaylaştırdıkları görülmektedir. Bu durum, aile içinde söz konusudur.

Daha fazla özellikler içeren ailesel bir rekreatif etkinlik de aile fertlerinin birbirlerine daha çok bağlanmalarını sağlayarak yaş ve çağ farklılıklarını ortadan kaldırmaktadır. ³⁴

1.3.4. Kişisel beceri ve yeteneğin gelişmesi yönünden etkisi

“İnsanın çoğu kez hangi düzeyde bir beceri veya yetenek düzeyinde olduğu anlaşılabilir. Bu durum kişinin isteyerek ve severek yaptığı bir işte ancak kendisini gösterebilir.”³⁵

Herhangi bir faaliyeti rekreatif amaçlarla yapan kişi, bu faaliyet için beceri ve yeteneğin ortaya çıkmasını, faaliyete katılan yetenekli diğer kişilerle kültürel ve sosyal ilişkiler kurarak ve devamlı çalışarak sağlayabilmektedir.

1.3.5. Yaratıcı gücü geliştirme yönünden etkisi

Rekreatif faaliyetler, insanın her yaş dönemindeki yaratıcılık gücünün ortaya çıkmasına ve bu gücün geliştirilmesine hizmet eder. Yaratıcı olmak her insanın içinde saklı olan ve her insanda var olan bir yetenektir. Rekreatif etkinlikler neticesiyle oluşabilecek denemeler kişinin gizli kalmış yönlerini ortaya çıkarır.

“Çocuğun çeşitli yaratıcı şekiller yapmasına, devamlı araştırmasına ve yeni şeyler geliştirmesine yardımcı olacak oyuncakları, ileri ki yaşlarda da benzer şekillerde ve kişiye uygun faaliyetlere dönüşürse, bütün yaratıcılığını ortaya koyabilecek, geliştirecektir. Bu tür imkanları yakalayabilen insanın, organize bir rekreasyon grubu içinde ve iyi bir rekreasyon lideri nezaretinde bulunması, onun yaratıcılığını daha da ileri götürebilecek ortamı yaratır. Yaratıcı rekreatif etkinliklere bir resmi, bir besteyi, romanı, şiiri yada bir çocuğun logolu oyuncaklarda yaptığı otomobili örnek olarak gösterebiliriz.”³⁶

1.3.6. Çalışma başarısı ve iş verimi yönünden etkisi

Rekreasyon, uygun faaliyet seçimi yapmak, organize bir programa katılmak şartı ile iyi bir lider önderliğindeki kişinin o verimini artırmakta ya da başarısına olumlu katkı sağlamaktadır.

³⁴ Erkal, M., Sosyolojik Açından Spor , İstanbul, 1981 ,s. 120.

³⁵ Karaküçük, a.g.k.,s.94.

³⁶ Karaküçük,a.g.k.,s.101.

Bireylerin tamamen kendi istekleriyle katıldıkları serbest zaman etkinliklerinde ortamın sağladığı uyaranlar nedeniyle günlük rutin stres kaynaklarını daha kolay untabildikleri ve yeni ortama uyum sağlama eğiliminde oldukları bilinen bir gerçektir. Bu nedenle bu tür etkinliklere katılan bireylerin stres kaynaklarından uzaklaşmaları günlük işlerindeki verimliliklerini de olumlu yönde etkilemekte olduğu birçok araştırmada vurgulanan bir gerçektir.

1.3.7 Ekonomik hareketi geliştirme yönünden etkisi

“Kişi boş zamanlarını değerlendirirken, seçeceği etkinlik çeşidiyle ekonomik işlevi olan bir üretim sağlayabilmektedir. Kişi ürettiği malda esas amaç olarak rekreatif bir faaliyeti güdüyorsa, bu malı paraya dönüştürse dahi (faaliyetlerini sürdürebilmek için gerekli parayı sağlamak amacıyla) bir rekreasyon faaliyetinde bulunuyor demektir.”³⁷

Belli bir süre içinde ne kadar insanın boş zamanları değerlendirmek için zaman harcadığı ekonomiyi ve ekonomik giderleri ne kadar etkilediği ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bilgilere göre ;istekli katılımı zamanlarını değerlendirdiklerini ve bunun da kişisel ve toplumsal faydalarının etkinliğe katılan kişi tarafından farkına varıldığı yönünde bilgiler elde edilmiştir. Bu olgunun ekonomiyi hareketlendirdiği bir gerçektir. Boş zaman değerlendirme endüstrisi olan turizm dünyadaki en büyük endüstridir ve çalışma sorumluluğu yaratan bir endüstridir. Seyahat ve turizm, milletlerarası gelen insanlarla şu anda dünyanın en geniş üreticisi konumundadır ve tüm kültürler için iş görmektedir. İngiltere'nin 50 şehrine tüm endüstri yada çalışma üreteçleri arasında ilk 3 arasında turizm kendini göstermektedir.

1.3.8.İnsanı mutlu etmesi yönünden etkisi

Rekreasyonun esas gayelerinden birisi insanın mutluluğunu sağlamaktır. Günümüzde mutlu, sağlıklı ve çağdaş insan rekreasyonla uğraşan insandır. Bu insan, rekreatif aktivitelere katılarak, günlük rutin yaşantısına renk katmakta ve yaşantısını zenginleştirmektedir. Böylece,

kişi mutluluğu yakalayabilmektedir. Ancak, kişinin mutluluğunu bir tek faaliyet çeşidi ile sağlayabilmesi çok zordur. İnsana gerek bir çok faaliyet çeşidi sunma imkanı vererek mutlu olma hazzı tattırarak, gerekse insanı çalışma, eğlenme dinlenme, ibadet etme, sevme gibi aktiviteler arasındaki ahenk ve bütünlüğü sağlayan rekreasyon, insanın mutluluğu

³⁷ Tezcan, M., Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi, Ankara, 1982, s.10.

yakalayabilmesinde en önemli araçlardan birisi olmaktadır. Nitekim iyi değerlendirilen boş zamanlar insanlara mutluluk getirebileceği gibi, değerlendirilmeyen boş zamanlar da insanlar için mutsuzluk kaynağı olabilmektedir.

Yapılan araştırmalara göre mutlu insanların mutluluk sebeplerini; işine ilgi duymak, hobilere ilgi duymak, diğer şeylere ilgi duymak materyal şeylere ilgi duymak ve gruplarla sanat yoluyla ilişki kurarak onlara karşılıksız hizmet vermek şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca rekreatif etkinliklerin bireylerin yaşam kalitesini arttırdığı ve daha anlam kazandırdığı sonucuna varılmıştır.

1.4. REKREASYONUN TOPLUMA ETKİLERİ

Rekreasyonun toplumsal yönden etkisi; toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlar ve demokratik toplum yaratılmasında rol oynar.

1.4.1. Toplumsal Dayanışma ve Bütünleşmeyi Sağlama Yönünden Etkileri

Aynı konu üzerinde yapılan bir rekreatif faaliyet içinde toplumun her kesitinden insanlar bir arada bulunabilmektedir. Bugünkü toplumlarda değişik birçok faktör insanları birbirinden ayırmaktadır. Irk, milliyet, din-mezhep, sosyal konum, eğitim, kültür , ekonomik farklılıklar bu ayırım gruplarını oluşturmaktadır. Bu gruplar arasındaki çeşitli şiddet derecelerinde olan sürekli bir çatışma, toplumların rahatsızlık kaynaklarından birisidir.

Rekreasyon faaliyetleri, gruplar arasındaki bu çatışmanın azaltılmasında önemli rol oynamaktadır. Rekreatif aktivitelerde sosyal, ekonomik veya eğitim farklılıkları ortadan kalkar ya da önemsizleşir. Her kesimden insan ortak zevkleri doğrultusundaki aktivitelerde bir araya gelirler ve ortak uğraşlarda bulunurlar.

1.4.2. Demokratik Toplumun Yaratılması Yönünden Etkileri

İnsanların birbirleriyle olan ilişkilerinin düzenlenmesinde ve toplumsal kurallara uyulmasında rekreatif faaliyetler önemli rol oynar. İyi bir yurttaş olabilmenin öğretilmesinin temelinde insanların sosyal ortamda toplumun kurallarına uymaları, davranışlarını kontrol etmeleri gibi hususlar bulunmaktadır. Bu özellikler bir voleybol veya futbol antrenmanında ya da maçında, sporcuların eksiksiz uymak zorunda oldukları kurallara veya davranışlara benzemektedir. Bu benzerlikten dolayı kişinin rekreatif faaliyetlerle kazanacağı belli kurallarda yaşamak, bu kurallara uymakta ve uygulamakta zorluk çekmemek, başkalarının haklarına saygılı olmak, böylece medeni bir toplum oluşturmasına katkıda bulunmaktadır.

Karaküçük; rekreatif etkinliklere katılımı etken olan temel faktörleri şöyle sıralamaktadır:

“Günlük yaşantıdan (monotonluktan) kaçış:Alışkanlık ve sorumluluktan kurtulma, sosyal kurallardan ayrılma, doğaya yönelme, değişiklik, yeni şeyler yaşama.

Kendini bulma: Bedensel ,ruhsal, sosyal, psikolojik ve yaratıcılık, bakımından aktif olma.

İlişki arama: Sosyal soyutlanmayı aşma, eş arama.

Dinlenme: Bedensel ve ruhsal dinlenme.

Kültür

Sağlığın elde edilmesi.”³⁸

1.5. REKREASYONU ETKİLEYEN TOPLUMSAL ETMENLER

“Tüm ülkelerde boş zamanları etkileyen birtakım toplumsal etmenler vardır. Bu etmenler, daha çok sanayileşmiş toplumlarda söz konusu olmakla beraber sanayileşmekte olan ülkelerde de önemini arttırmaktadır.”³⁹

1.5.1.Nüfus Artışı

“20. yüzyılın başlarında bütün ülkelerde artan nüfus, günümüzde gelişmiş ülkelerin birçoğunda örneğin; Almanya için durma noktasına gelmiştir, ancak az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde hızlı bir şekilde artış devam etmektedir. 2000 Nüfus Sayımı sonuçlarına göre; Türkiye'nin toplam nüfusu 67.803.927 iken 2007 sonu itibarıyla Türkiye nüfusunu, 70 milyon 586 bin 256 kişi olarak açıklanmıştır”⁴⁰ Buna göre Türkiye'deki nüfus artış hızı %4.10 gibi yüksek bir oranda seyretmektedir.

Hızlı nüfus artışının ve nüfus yoğunluğunun gelir dağılımını bozan, eğitim ve sağlık gibi hizmet kesimlerindeki kaynaklar üzerinde oldukça yoğun bir baskı kuran ve beslenme sorununu güçleştiren yönleri bulunmaktadır.

Hızlı nüfus artışı beslenme, eğitim, sağlık, kentleşme ile beraber rekreasyon hizmetleri gibi alanlarda karşılaşılan sorunları nitelik ve nicelik yönünden arttırmaktadır.

Nüfus artışının rekreasyonel katılımı etkisi olumsuz yada olumlu olarak görülebilmektedir. Nüfus yoğunluğu ve artışı özellikle kentlerde kentler de rekreatif amaçlı

³⁸ Karaküçük, a.g.k., s.118.

³⁹ Tezcan, M., Boş Zamanlar Sosyolojisi, Ankara Üniversitesi,Eğitim Fakültesi Yayınları, No:174, Ankara, 1993, s.67.

⁴⁰<http://www.tumgazeteler.com/?a=2500851> (30.07.2007)

hizmet veren parkların, spor tesisleri, oyun alanları, gençlik merkezleri ve diğer benzer tesislerin ve hizmetlerin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan nüfusun baskısı, yeni yerleşim yerlerinin, hastanelerin, okulların ve diğer tesislerin açılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu ise, kentleşme olgusu içerisinde rekreasyon alanlarının daraltılması, farklı amaçlarla kullanılması ve rekreasyonel etkinliklerin ihmal edilmesi anlamını taşımaktadır. Bütün bunlar nüfusun, rekreasyonel katılıma olumsuz etkileri olarak değerlendirilebilir. Olumlu etkileri ise; daha belirgin olarak kendisini göstermektedir. Nüfus artışı, sosyal ve ekonomik yapının modernleşmesine engel teşkil etmektedir.

Ancak son yıllarda yaşanan yeni yapılanma sonucunda kurulan yerleşim merkezleri rekreasyonel faaliyetlere elverişli şekilde inşa edilmektedir.

Rekreatif etkinliklerin vazgeçilmez yaş guruplarını oluşturan çocuklar ve gençlerin, günümüzde daha yüksek düzeyli eğitim muhatap olmaları, onların yeni fikir ve düşüncelere daha açık olmaları spor, sanat, müzik, edebiyat ve seyahat gibi birçok rekreasyon etkinliklerine ilgilerinin artmasını sağlamaktadır. Türkiye böyle bir potansiyele sahip görünmektedir. Zira Türkiye nüfusunun çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır. Nüfusun yarısını 28,3 yaşından küçükler oluşturmaktadır.

“Nüfus yaşı; ortanca yaş erkeklerde 27,7 , kadınlarda 28,8 olarak belirlenmiştir.”⁴¹

Nüfus yoğunluğu okullardaki rekreatif katılımı da etkilemektedir. Nüfus nedeniyle yetersiz kalan okullar ikili veya üçlü öğretime yönelmektedir. Bu durum ise öğrenciye okul denetimi dışında kalan geniş bir boş zaman bırakmaktadır. Bu şekilde oluşmuş bir boş zamanın ne kadar etkin doldurulacağı kuşkuludur. Nitekim öğretmen ve ailelerin yeterince ilgilenemedikleri öğrencilerin rekreasyon etkinliklerine katılımı daha da önem taşır hale gelmektedir.

1.5.2.Kentleşme Olayı

Belirli kentlerde insanlar yoğun olarak bir bölgede toplandıklarından alanlara sağlanan boş zamanları değerlendirme olanakları yetersiz kalmakta ve kent bölgelerinde geniş alanlardan, daha çok konut gereksinimini karşılamak için yararlanılmaktadır. Bu yüzden sanayileşmiş ülkelerde tekrar kırsal yaşama dönüş hareketi başlamıştır. Ayrıca kent halkı boş zamanı değerlendirme olanakları sağlayan özel kurumlara geniş ölçüde bağlı kalmaya başlamıştır.

⁴¹ www.tuikapp.tuik.gov.tr (30.04.2007)

Kırsal bölgelerden kente göç ile başlayan bir çok olumsuzlukların başında genel toplumsal yozlaşma gençlerin psikolojik ve sosyal sorunlarla karşı karşıya olduğunun nedeni olarak gösterilebilmektedir. Bunun giderilebilmesi için parklar, spor tesisleri, oyun alanları ve hizmetlerinin rekreasyon etkinlikleri olarak düzenlenmesi bu imkanların sunulması yollarına gidilmektedir.

Günümüzde gelişmiş ülkelerde, 20. yüzyılın ikinci yarısında itibaren sanayileşme, refah düzeyinin artması ve yoğun şehirleşme gibi nedenlerle, şehirden yazlık veya kışlık sayfiyelere doğru kaçışın başlamış olduğu görülmektedir. Bu bölgeler, geniş rekreatif imkanlarla donatılmış olarak önemli bir rekreasyonel hareketlilik sağlamaktadır. Özellikle, büyük şehirlerdeki fonksiyonunu yitirmeye başlamış ve kirlilik yaratan sanayi tesisleri halkın tepkisine neden olmaktadır. Bu tesisler, çoğunlukla boşaltılıp restore edilmek suretiyle rekreasyon etkinlikleri için kullanıma açılmaktadır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde ise, hala yoğun bir kentleşme olgusu yaşanmaktadır. Yeterli eğitimi olmayan güçsüz kitlelerin kentlere göçlerin kuşkusuz pek çok sorunu da beraberinde taşımaktadır. Bu durumun çözümünde merkezi idarelerle beraber, özellikle mahalli idarelerin geniş rekreasyon imkanlarının ortaya konulması ile kısmen rahatlatılacağı söylenebilir.

1.5.3.Çalışma Saatlerinin Azalması

Eskiden insanların günde 12-14 saat çalışma saati 8 saate inince boş zamanları artmış oldu. Boş zamanların artışı insanların boş zamanlarının değerlendirilmesinin önemini arttırmıştır.

1.5.4.Değişen Ev Koşulları ve Aile Yaşamı

Evde kullanılan aletlerin elektrikli duruma gelişi , daha önce ev bakımı için ağır ve sıkıcı olarak harcanan uzun saatlerin boş zamanı değerlendirme ve başka etkinlikler için kullanılmasını sağlamıştır.

Sayısız ailelerden oluşan konutlar ve apartmanların artışı, sadece boş alanları ortadan kaldırmayıp, ev içi boş zaman etkinlikleri için olanakları azalmaktadır. Oyun alanları, çocuk kulüpleri, dans salonları ve sinemalar popülerliklerini kısmen ev koşullarındaki değişikliklere borçludurlar.

1.5.5.Modern Teknolojik Değişmeler

“21. yüzyıla girerken, çağımız insanı hızla değişen dünyanın hızına uyum sağlamak zorundadır. Özellikle iletişim teknolojisindeki gelişmeler bireylerin bilinçlenmesinde, yaşam biçimlerinde ve toplumsal davranışlarında etkin rol oynamaktadır. Bu yeni çerçevede varolan üretim, ulaştırma, iletişim, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik ilişkiler ağı kuşkusuz insanların hayat tarzını etkilemekte, evinde, ev dışı ilişkilerinde ve işinde zamanını en verimli, en ekonomik ve en etkin şekilde kullanmak zorunda bırakmaktadır .”⁴²

Bilim ve teknolojideki gelişmelerde boş zamanın kullanılmasını etkilemiştir. Örneğin otomobil Amerikan boş zamanını değerlendirme biçimini çok etkilemiştir. Anayolların yapımı ile birçok Amerikalının daha uzak parklara, sahil kenarlarına, kamp yerlerine, tatil bölgelerine gitme olanakları çoğalmıştır. Tarımda makineleşmenin gelişmesi, köylerce elektriğin gelişi de çiftçilerin boş zamanlarının artışına yol açmıştır. Modern teknoloji çalışanların boş zamanlarını artırırken hayatın zorunlu işlevi için gereken süreleri de kısaltmıştır. Çamaşır, bulaşık makinesi ,mikrodalga fırınlar, dondurulmuş hazır gıdalar bunlara örnektir. Modern teknoloji, bu ürünlerin yanında rekreasyon sektörü içinde, rekreasyon etkinliklerini cazipleştirecek, çeşitlendirecek ve daha fazla amaçlı kullanımları artıracak çeşitli ürünler yaratmıştır. Gelişmiş oyun ve spor ekipmanları, yapay çim, buz, kar, dalga yapma aletleri ,TV,film, video gibi görsel, işitsel alanlardaki elektronik ve lazer sistemlerindeki yenilikler, ayrıca önemli bir teknoloji ürünü olan otomobil, rekreasyon etkinlikleri için bir çok yeni imkanlar ortaya koymuştur. Dünyanın pek çok yerinde rekreasyon sektörü, ürettiği mal ve hizmetlerle önemli bir sanayi kolu görünümündedir.

1.5.6.Ekonomik Gelişmeler

Gelişmiş ülkelerde milli gelirdeki artış ve dolayısıyla yüksek yaşama standardı eğlence, seyahat, hobi ve spor gibi etkinliklere bol miktarda para harcamaya olanak sağlamıştır. Bu nedenle “tüketim yönelimi” toplumlarda “boş zaman işletmeciliği” yaratılmıştır.

⁴² Ulutak, İ. Kitle İletişim Araçları ve İletişim Ortamlarının Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri Açısından Bir Yüksek Öğrenim Kurumunda Sınanması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)Eskişehir, Anadolu Üniversitesi ,1988 , s.6.

1.5.7.Kültürel Gelişmeler

Milli nitelik taşıyan bir çok spor dalı, gösteri ve plastik sanatlar, edebiyat, müzik ve diğer kültürel nitelik taşıyan ve her biri çok sayıda insanın beğenisine hitap eden, bu rekreatif etkinlik çeşitlerine duyulan yakın ilgi, rekreatif hareketliliği teşvik eden bir unsur olarak görülebilir. Bir ülkede milli kültür ve folklor ne kadar zengin ise, o ülkedeki rekreatif etkinlik çeşitlerinin de o kadar zengin ve çok çeşitli olacağı söylenebilir.

Önemli bir tarihsel geçmişe ve zengin bir kültüre sahip Türkiye de insanların bir çoğunun boş zamanlarında beğenerek uğraşabilecekleri çok sayıda rekreatif etkinlik çeşidi bulunmaktadır. Kendine özgü bir çok çeşidiyle müzik, tiyatro gibi sanat dalları yanında, sportif özellikler taşıyan fiziksel etkinlikler bulunmaktadır. Sportif etkinliklere örnek olarak cirit, yağlı, karakucak, şalvar, pırpıt ve aba güreşleri, gökbörü, beyge, çöğen(çevgan) , binicilik, atıcılık, okçuluk, avcılık gibi birçok branş örnek gösterilebilir. Bütün bu etkinliklerin temelinde, kendi toplumunun kültürel değerlerinden oluşan özellikleri görmek mümkündür.

1.5.8.Eğitimin Yaygınlaşması

Müzik, çeşitli dalları, tiyatro ve sporun okul müfredat programlarına alınışı boş zaman etkinliklerini etkilemiştir. Bireysel ve toplumsal eğitsel amaçların başarıya ulaşması için, boş zamanların değerlendirilmesi tutum, teknik yaklaşım ve etkinlikleri tasvip görmektedir. Kültürel, sanat dallarında öğrenim görenlerin, öğrenimlerini bitirdiklerinde hem kendi mesleklerini icra ederken hem de kendilerini dinlendirmek için bu dallardaki etkinliklere diğer kişilerden daha etken olarak katıldıkları görülmektedir.

Eğitim düzeyinin artması ile rekreasyon faaliyetlerine katılım arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre eğitim düzeyi yüksek olan kişiler rekreatif etkinliklere fazla ve daha çok çeşitlilikle katılmaktadır. Eğitim seviyesinin yükselmesi, ekonomik geliri de artırmaktadır. Bu ise boş zamanı daha iyi kullanabilme imkanı yaratmaktadır. Eğitim , sosyal statünün de elde edilmesinde önemli bir roldür. Statünün eğitim rolü ile elde edilmesi ise, kişiyi topluma açık hale getirmek ve sosyal hayat içerisindeki yerini almasına yardım etmektedir. Bu nedenle kişinin boş zaman etkinliklerine olan eğilimi artmaktadır.

İnsanlar eğitimde ne kadar fazla kalırsa bunların rekreasyona ilişkin faaliyetlerde katılımcılığı daha fazla bulunmaktadır. Bu yargıyı destekleyen çok sayıda araştırma bulunmaktadır ve daha uzun eğitim alan kişinin, daha yüksek sosyal statü, daha yüksek gelir ve daha çok mobilite ile bağıntılı olduklarından hareketle bu ilişki desteklenebilmektedir.

İlköğretim, lise, üniversite ortamlarının kişiyi rekreatif etkinliklere teşvik edip etmediği ayrıca tartışılabilir. Teşvik ettiği yönünde araştırmalar yetersizdir. Ancak esas amacı

kişinin boş zamanlarını sporla, müzik veya resim gibi etkinliklerle değerlendirme alışkanlıkları kazandırma amaçlı ders dışı ve ders içi bir çok dersin bulunduğu bilinmektedir.

1.5.9.Tıbbi Gelişmeler

Tıp dalındaki gelişmeler, ortalama insan ömrünü uzatmış, böylece insanlar boş zaman değerlendirilmesi yoluyla yaşam olanaklarından yararlanmak, hoşlanmak fırsatını elde etmeye başlamıştır.

1.5.10.Kitle İletişim Araçları

Teknolojinin gelişmesi sonucu basın, radyo, TV, internet , film gibi kitle iletişim araçlarının gelişmesi de yeni boş zaman değerlendirme olanakları sağlamıştır. Bu araçlar kitle seyirci ortaya çıkarmıştır. Modern reklamcılık, otomobil, tren, otobüs ve uçak gibi ulaştırma araçları da halkın boş zamanını oldukça etkilemiştir.

Zamanımız sanayi ve pazarlama mekanizmaları, boş zamanları değerlendirmek için büyük çapta imalata girmektedirler. Buradan sanayileşmenin aynı tipte eğlenen ve dinlenen insanlar yaratmakta olduğu sonuca varılabilir. Özellikle ABD’de tek düzen bir yaşama doğru baskı giderek artmaktadır. Örneğin:lokantaların yerlerini sandviç büfelere bırakması insanların yemek yeme alışkanlıklarını ve davranışlarını geniş ölçüde değiştirmektedir.

1.5.11.Değerlerde Gelişmeler

Gelişmiş ülkelerde “iş” kavramı ile ilgili değerler son yıllarda değişmiş, adeta oyuna zorunlu olarak başvurmayı gerektiren bir “eğlence ahlakı” doğurmuştur. Bir kimsenin yeter derece boş zaman uğraşı yoksa statüsü düşmektedir. Büyük güç servet elde etmenin yolunun çok çalışmak olduğu düşüncesi ortadan kalkmış ve yerine insanların sahip olduğu özel becerileri göstermek fırsatını istemektedir.

Değişen değerlerden biri de “ailecilik”tir. Aile yaşamı gerçek oyunu sağladığı için ona daha fazla zaman, para, enerji ve özen gösterilmektedir. Anne, baba ve çocuklar etkileşimi bu tür boş zaman etkinlikleri olmaktadır.

Değerler güdülemeyi ve davranışların değişmesini sağlayan en güçlü araçtır.

Görüldüğü gibi, 1990’lı yılların iş adamı değerleri, kendilerine gerilim yaratmayacak, sağlığını riske atmayacak ancak, sorumluluğun ağır bastığı bir çalışma ortamı ile daha fazla boş zamana sahip olmak onu dolu dolu değerlendirmek, mutlu olmak anlayışından

oluşmaktadır. Bu anlayışın rekreatif canlılığı teşvik etmektedir. Değerlerdeki değişim sosyal yönden ele alınacak olursa; öncelikle kadınların rekreatif etkinliklere katılımlarından söz edilebilir. Kadının toplumsal hayattaki yerinin farklılaşması ile birlikte, spor, tiyatro, müzik gibi etkinliklere katılımları, eğlenceye ve turizme olan ilgilerinin artması sonucunu getirmiştir. Türkiye, kadımla ilgili değerlerin değişimi sonucu, onların rekreatif etkinliklere kadınların başladığı, ancak uzun yıllar alan bir süreçte bunun çok ağır geliştiği bir ülke görünümündedir.

II BÖLÜM

2.1.GENÇLİK VE SERBEST ZAMAN EĞİTİMİ

2.1.1.Gençliğin Tanımı ve Toplumdaki Yeri

“Gençlik, çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir”.⁴³ Ergenlikle başlayan hızlı büyüme, gençlik çağının sonunda bedensel, cinsel ve ruhsal olgunlukla biter. BM Örgütünün tanımına göre genç, 15-25 yaşları arasında, öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir konutu bulunmayan kişidir. Gerçekten gençlik hem toplumsal, hem biyolojik, hem de ruhsal bir kavramdır. Yörükoğlu'nun yaptığı tanıma göre “Gençlik çocuklukla erişkinlik arasında yer alan gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir.”⁴⁴

“Köknel , genci, belirli ve sınırlı bir yaşam dilimi içinde duygu, düşünce, davranış ve tutum olarak gelişme çabası harcayan kişi olarak tanımlamakta ve bu dönemin fizyolojik olarak bir gelişme ve olgunlaşma dönemi olduğunu, bu dönemde psikolojik olarak da sürekli bir aşama çabası bulunduğunu, bu çabanın ise gençliğe toplumsal yön kazandırdığını vurgulamaktadır.”⁴⁵Gökçe, gençliği; bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan ergenlik ve delikanlılık özelliklerinin bir arada görüldüğü daha geniş kapsamlı bir kavram olarak görmüş ve şöyle tanımlamıştır:“Gençlik bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan bir dönemdir.”⁴⁶Yukarıda belirtilen tanımlamalarda ortak olarak çıkarılabilecek sonuca göre :Gençlik, toplumun en hareketli, dinamik bir parçası olarak çocukluktan, erişkinliğe geçişte fizyolojik, psikolojik ve toplumsal pek çok karakteristik özelliklerin bir arada yaşandığı ve değiştiği aynı zamanda, bireyin kendi kimliğini bulup kazanmasıyla tamamlanan bir dönemdir.

2.1.2. Gençlik Döneminin Özellikleri

“Birey doğumundan ölümüne dek belirli dönemleri içinde gelişir ve çöker. Genellikle çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık olarak belirlenen bu dönemler birbirinden kesin sınırlarla ayrılmamıştır. Her dönem bir önceki dönemin etkisi altında oluşur, bir sonraki dönemi etkiler. Bir başka deyişle bir dönemde ortaya çıkan özellikler bir sonraki dönemin

⁴³ <http://www.tekplatform.com/kitap-ozetleri/287797-psiko-sosyal-ve-metafizik-genclik-cagi-ruh-sagligi-ve-ruhsal-sorunlar.html> (24.07.2007)

⁴⁴ Yörükoğlu, A., Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları , Ankara, 1986, s.3.

⁴⁵ Köknel ,Ö.,Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları.İstanbul, 1979, s.31.

⁴⁶ Gökçe, B. ,Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti Ve Sorunları.,Ankara , 1984, s.5.

özelliklerine eklenmekle kalmaz; kazanılan davranışlar yeni niteliklerle yoğrularak kişiliğe sindirilir.”⁴⁷

“Gençlik çağında hızlı büyüme, cinsel dürtü artışı, benliğin tam olgunlaşmamış olması ve toplumsal yerin henüz kesinleşmemesi, aileye bağımlılığın sürmesi gibi etkenlerle bu çağ sorunlarla yüklü fırtınalı bir dönemdir. Ayrıca bu dönem anne –babaya bağımlılıktan kurtulma, cinsel kimliğini kabullenme, toplumsal yerini araştırma ve bir mesleğe yönelme çabalarının gösterildiği 8-10 yıllık bir dönemdir.”⁴⁸

“Erikson’a göre bu dönemin belirleyici özelliği, bireylerin gelişimlerinin gerektirdiği kimlik karışıklığıdır ve bu içine kapanma yön ve amacını belirleyememe, kendinde beklenen toplumsal rollere karşı tepki gösterme gibi çeşitli biçimlerde kendini göstermektedir.”⁴⁹

“Yörükoğlu gençlik çağında pek çok çalkantı yaşandığını ama bunun yanında pek çok olumlu gelişmenin gözlendiğini belirterek bu çağda gencin düşünce yeteneğinde bir sıçrayış olduğunu ve bunun neticesinde soyut kavramların daha iyi anlaşıldığını daha iyi kullanıldığını belirtir. Ayrıca fırtınalı olarak gördüğü bu dönemin, gencin kendi kendisiyle ve çevresi ile bir savaş hali olduğunu da vurgulamaktadır. Diğer yandan bu dönemin kimi gençte ise az bir çalkantı ile atlatıldığı belirtilmektedir.”⁵⁰

Türk toplumu gerçek anlamda genç bir toplumdur. Nüfusumuzun % 60’ını 25 yaşın altındaki çocuk ve gençler oluşturmaktadır. 50 milyonluk hiç bir Batı ülkesinde nüfus içindeki gençlik kesimi bu kadar büyük değildir.

Gençlik yalnız olumsuzlukların toplandığı bir çağ değildir. Gençlik tatlı hayallerin, tutkuların ve idealizmin filizlendiği, sıkı arkadaşlıkların, ilk sevgilerin yaşandığı dönemdir. Yeniliğe ve ileriye doğru atılımların yapıldığı, kendini kanıtlama ve kendi kimliğini ortaya koyma çabalarının yaşandığı dönemdir. Aristo 2300 yıl önce gençliğin özelliklerini çok çarpıcı anlatmıştır. Şöyle ki; tutkuludurlar, huysuz ve öfkeli dirler. Kendilerini içtepilerine kaptırırlar; tutkularının kölesi olurlar. İsteklerinin önüne dikilen en küçük engele bile katlanamazlar. Onura, başarıya, paradan çok değer verirler. Çünkü paraya gereksinimleri olmamıştır. Eli açık ve iyilikseverdirler. Çünkü kötülükleri tanımamışlardır. Çabuk güvenir, çabuk bağlanırlar. Çünkü aldatılmamışlardır. Yüksek amaç ve hayalleri vardır; çünkü daha yaşamın sillesini yememişlerdir. Koşulların sınırlayıcı etkisini öğrenmemişlerdir.

⁴⁷ Yörükoğlu, A., Çocuk Ruh Sağlığı . Ankara , 1984, s.278.

⁴⁸ Öztürk,O., Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, Ankara , 1990, s.76.

⁴⁹ Gökmen ,a.g.k.,s.13.

⁵⁰ Yörükoğlu,a.g.k.,s.282.

Gençler yanılınca, çok yanılırlar. Sevgide de, nefrette de aşırıya kaçarlar.her şeyi bildiklerini sanır ve onun için yanlışlarında sonuna adar direnirler.

2.1.3.Gençlikte Arkadaşlık

Gençlik çağı evden kopma ve topluma açılma çağıdır. Ergenliğe giren bir gence evi dar gelmeye başlar. Anne-babanın öğütlerinden ve karışmalarından usanan genç, kendini dışarı atar. Çünkü soluk alabildiği, özgür davranabildiği yer, dışarı ortamıdır. Evle bağları gevşeyen genç kendini dışarıda bulur. Kendi gibi bağımsızlık arayan, aynı kaygıları yaşayan, benzer bocalamayı yaşayan yaşlılarına takılır. Evinde anlaşılmadığını, değer verilmediğini, çocuk gözüyle bakıldığını sanan genç için arkadaş kümesi bir kurtuluş, bir sığınaktır. Gençin sıkı arkadaşlık kurmadan topluma açılması düşünülemez. Bu bakımdan arkadaşlık ilişkileri toplumsal ilişkilere öncülük eder. Arkadaşlarca aranmak, beğenilmek ve benimsenmek, benlik saygısının önemli bir koşuludur. Genç bu ilişkilere girerek zekasıyla,spor, sanat gibi alanlarda yetenekleriyle kendini kanıtlar. Arkadaşlık kurabilmek ve sürdürülebilmek başlı başına bir başarı, ruh sağlığının bir ölçüsüdür. Ailesine bağımlı, güvensiz ve sıkılğan bir çocuk okulda başarılı olabilir ama, arkadaşlık kurmada çok yetersiz olabilir. Gençlik çağında, gençlerin ruh hekimlerine başvurma nedenlerinin başında arkadaşsızlık gelir.

2.1.4.Gençlikte Benlik

Gençlik döneminin en dikkat çeken noktalarından biride benlik kavramı krizidir.Benlik kavramı“insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimidir.”⁵¹ Ben, benlik, kişilik çoğunlukla eş anlamlı olarak kullanılan kavramlardır. Kişiyi kişi yapan, başkalarından ayıran duygu, tutum ve davranışların tümünün örgütlenmiş bütünlüğünü anlatır. Her insanın ulaşmak istediği bir benlik vardır. Kişi özlediği, kendine yakıştırdığı bu ideal benlik kavramını geliştirmeye çabalar. İdeal bene yaklaştıkça mutlu olur. Kimi zaman ideal ben, bir düş, bir özlem olarak kalır. İdeal benliğe ulaşamazsa, kişi mutsuz olur. İdeal benliğin gerçek dışı olduğu durumlarda kişi bunalıma düşer.Kendi kendinden beklentisi çok yüksek olan kişi, genellikle bilinçdışı dürtülerin ve tutkuların buyruğunda çıkmayan kişidir.

⁵¹ <http://www.tekplatform.com/kitap-ozetleri/287797-psiko-sosyal-ve-metafizik-genclik-cagi-ruh-sagligi-ve-ruhsal-sorunlar.html> (24.07.2007)

2.1.5.Gençlikte Kimlik Karmaşası.

“Kimlik karmaşasına giren gençler, kendilerine belli bir yön veremeyen bir yerde kök salamayan gençlerdir. Erikson (1968) kimlik karmaşasını yaşayan genci şöyle tanımlar: İnsanlara yaklaşma ve sıkı ilişkiler kurmada başarısızlık gösterir ve bunun sonucu yalnızlık çeker. Uygun olmayan rastgele kişilerle arkadaşlık eder. Çalışamama, kendini bir işe verememe, dikkatini toplama güçlüğü belirgindir. Yarışmadan kaçır ve yeteneklerine uymayan işlerde kendini tüketir. Ailenin ve toplumun onaylamadığı rollere girer.”⁵²

Kimlik karmaşasında kurtulmak için gençler değişik yollara başvururlar. Dış ülkelere göçüp yerleşerek, uyruk değiştirerek, din değiştirerek kendilerine yeni bir kimlik bulmaya çalışırlar.

Toplum içinde bir yer edinemeyen, kök salamayan ve geleceğinden de umudu kesilen genç, topluma sırt çevirebilir. Çocukluğundaki kötü örneklerle dönüş yapar. ‘Madem ben sizi istediğiniz gibi olamıyorum, öyleyse istemediğiniz gibi olacağım’ der. Sınıfını, uyruğunu, dinini, ülkesini, yetiştiği ortamın tüm değer yargılarını yadsıyabilir. Kimi genç de, topluma sırt çevirmek yerine topluma meydan okuyarak olumsuz kimliğini kanıtlamaya çalışabilir. Şiddet eylemcileri, teröristler bunlara örnek gösterilebilir.

2.1.6. Gencin Kendini Gerçekleştirme ve Serbest Zaman

İnsan organizmasının ana eğilimi kendini gerçekleştirmek, sürdürmek ve yaşantılar yolu ile organizmasını geliştirmektir. Birey bu eğilim sürecinin gerçekleşmesinde çeşitli durumlarla karşılaşır. Bireyin yaşantıları bu süreç içerisinde ya algılanır ve simgelenir, ya benlik kavramıyla bir ilişkisi olmadığından fark edilmez, ya da benlik kavramıyla tutarsız olduğundan çarpıtılarak ve ya reddedilerek simgelenir. Birey duyumsal ve organsal yaşantıları ile çakışan ve uyumlu olan değerlendirmeler yapabildiği oranda sağlıklı olur, tüm potansiyellerini gerçekleştirebilir. Kendini gerçekleştirmiş bireyin en önemli özellikleri gerçeği algılayabilmesi, yeni yaşantılara açık olabilmesi ve kendini tanımasıdır. Bireyin benlik uğraşısı çocukluğunun ilk yıllarından itibaren sürüp devam etmektedir. Yetişkinlik öncesi dönemde ise bireyin benlik kavramı çeşitli etkinliklerle ortak belirlenmeye başlanmıştır. “Bireyin özgürce, kendi isteği doğrultusunda engellenme, korku ve tehditlerden uzak olarak katılım gösterebileceği bu etkinliklerde, elinden geldiğince yoğun ama

⁵² <http://www.tekplatform.com/kitap-ozetleri/287797-psiko-sosyal-ve-metafizik-genclik-cagi-ruh-sagligi-ve-ruhsal-sorunlar.html> (24.07.2007)

savunmasız olarak kendisini ortaya koymasını sağlar. Bu da daha iyi performans göstermesini sağlayarak çevresinden daha olumlu tepkiler almasını sağlayabilir.”⁵³

Sosyalleşme sürecinde kendini gerçekleştirmede önemli bir yere sahiptir. Genç toplumdaki biri olduğu için onun toplumdan soyutlanarak kendini gerçekleştirmesini düşünmek imkansızdır. Sosyalleşme gencin kişiliğini kazanma sürecidir. Genç, içinde doğduğu toplumdan ve onun kültüründen ayrı var olamaz. Toplumun farklı kesimlerinde ve konumlarında buldukları için sosyalleşmeleri belirli farklılıklar gösterebilir.

Gençler yetişme sürecinde sosyalleşme etmenleriyle ilişkiye girer. Toplum ve kültür temel sosyalleşme etmeni olarak başta belirmektedir. Aile, okul, arkadaşlık, akrabalık ve komşuluk ilişkileri gencin yüz yüze ilişkide olduğu diğer sosyal etmenlerdir. Diğer sosyalleşme etmenlerini kitle iletişim araçları, radyo, televizyon, gazete ve dergiler olarak görmekte, bunların yanı sıra kitap, müzik, kültür, sanat etkinlikleri, tiyatro, sinema gibi olguların sosyalleşme sürecinde gençlere çok yönlü fırsatlar sağladığını belirtmektedir.

2.2.GENÇLİK VE REKREASYON

“Gençlik kesimi, psiko-sosyal yönden birtakım özellikler göstermektedir. Bunlar; heyecanlı, ateşli, çabuk kızmaya eğilimli, sabırsız, hareketli, bağımsız olmak arzusunda, mesleğini elde etmeye çalışmakta, takdir edilmek, kendini göstermek yada kendini göstermek arzusunda, öğrenimini tamamlamakta, genellikle bekar, belirli bir gelire sahip olmayan gruptur.”⁵⁴Toplumsal/kültürel değişim toplumun tüm kesimlerini etkilemekle birlikte, özellikle genç kuşakları derinden sarsmaktadır.

“Henüz kimliğini bulamamış ve toplumsal rolü ile özdeşleşmemiş olan genç, toplumun değişen değerlerinden hangisini benimseyeceğini veya reddedeceğini bilmemekte ve bocalamaktadır. "Gençlik bunalımları" biçiminde açığa çıkan bu sarsıntılar özellikle sanayi toplumlarında görülmektedir. Modern yaşamın getirdiği yalnızlık duygusu ve yabancılaşma gençleri yeteneklerini kullanabilecekleri güçlü ve anlamlı statüler aramaya yönelmiştir.”⁵⁵

“Bireyler yaparak yada yaratarak dışlaşmıyorlarsa, yaratıcı güçlerin sonucunu yansıtan bir dış dünya ile karşı karşıya değillerse depresyona girmektedirler.”⁵⁶

⁵³ Gökmen,a.g.k.,s.21-22 .

⁵⁴ Tezcan,a.g.k., s.69.

⁵⁵ Kılbaş, a.g.k. , s.17.

⁵⁶ Kılbaş a.g.k, s.21.

Gençlerin problemlerini ve onların topluma uyumlarını sağlamak ve onlara demokratik ahlaki değerleri kazandırmak üzere Amerika'da eğitimin aracı olarak kullanılmaya başlayan boş zamanı değerlendirme, eğitimin en önemli konusu olarak belirlenmiştir.

“Kalkınmakta olan bir ülkede yaşayan tüm insanların özellikle gençlerin zamanlarını boşa harcamalarının toplumsal gelişme ve kalkınma bakımından önemli bir kayıptır. Amaçsız, uğraşsız, çabasız akıp giden insan gücü bakımından itici, yaratıcı dayanağı oluşturabilir. Böylece gence ve topluma sağlıklı gelişme olanağı sağlanmış olur.”⁵⁷

Büyük ve küçük kentlerde, kırsal bölgelerde, köylerde yaşanan işçi, çiftçi, orta ve yüksek öğrenimde bulunan, sosyal ve ekonomik düzeyleri değişik milyonlarca gençte serbest zaman kavramı ve değerlendirilmesi farklı olmaktadır.

“Birsen Gökçe'ye göre, boş zaman faaliyetleri bireysel tercihlere bağlı olduğundan cinsiyet, yaş grupları, gelir durumu, iş-güç biçimleri, kırsal ve kentsel ortam koşulları çerçevesinde nitelik ve nicelik kazanır.”⁵⁸

“Mahmut Tezcan ise, gençleri yerleşme biçimlerine göre; köy gençliği kasaba gençliği, metropolitan bölgeler gençliği, gece kondu gençliği olarak sınıflandırılmış ve boş zaman değerlendirme biçimlerinin farklılıklarına dikkat çekmiştir.”⁵⁹

2.2.1. Kırsal Kesim Gençliği

Daha çok okumayan, işsiz yada çalışan kırsal kesimde görürüz. Özel tarıma dayalı kesimlerde mevsimlik işsizlik görülür. Bu yüzden gençler, genellikle köy kahvelerinde, köy odalarında vakit geçirirler. Kırsal kesim gençliğinin boş zamanı değerlendirilmesi rastlantısalıdır.

“DPT'nin verdiği bilgilere göre, köyde erkekler yılın 202-250 gününü boş geçirmektedir. Bu köylerde yaşayan erkek nüfus ile çarpılırsa yüzlerce milyon çalışma günü ve işgücünün boşa akması demektir. Kuşkusuz bu, köylü gençlerin isteği dışında, yaşam koşulları nedeniyle ortaya çıkmaktadır.”⁶⁰

⁵⁷ Köknel, a.g.k. , s.21.

⁵⁸ Gökçe, a.g.k. , s.24.

⁵⁹ Tezcan,M.,Gençlik Sosyolojisi Yazıları, , Ankara, 1991, s.140.

⁶⁰ Köknel, a.g.k. ,s.93.

Köylü gençler için serbest zamanın değerlendirilmesi köyün kalkınma sorunlarından soyutlanamaz. Hasat mevsimlerinde hiç serbest zaman yoktur. Bu sırada hem konuşur, hem söyleşirler.

Artık ulaştırma sistemini gelişmesiyle gençler kasabaya daha sık gitmeye başlamıştır. Burada ya sinemaya, maça yada kahveye gider tanıdıklarıyla söyleşirler.

Kırsal kesim gençliği özel günlerde eğlenirler. Bunların dışında yakın yerlerde deniz, göl, dereye yüzmeye, ilçeye turneye çıkan kimi sanatçıların konserlerine veya panayirlara gelirler.

Ancak kızlar için durum çok farklı ve sınırlıdır. Bu durum, kırsal kesimde kadının toplumsal statüsüne paraleldir.

“Kızlar evde çeşitli el işleri, nakış, örgü gibi şeyler, ev işleri yapar ve ev, komşu gezmelerinde akranlarıyla söyleşirler. Genellikle evde oluşları nedeniyle onlarda iş ve boş zaman etkinlikleri birleşmiştir.”⁶¹

“Daha çok informal olarak boş zaman eğitimi alan kırsal kesim gençliğinden erkeklere sanat, teknik, okuma, spor, kızlara örgü, dikiş-nakış, dokuma, çocuk bakımı uğraşları verecek, kazandıracak yaygın ve örgün eğitim verilmesi, köyün bölgesel, tarımsal, ekonomik özelliklerine yönelik uygulamaların yapılması köyün kalkınması yanında gençlerin boş zamanlarını etken olarak değerlendirmeleri sağlayarak kişiliklerinin topluma yararlı biçimde gelişmesini sağlayacaktır.”⁶²

2.2.2.Kentsel Kesim Gençliği

“Gerek formal, gerekse informal yönden serbest zaman eğitiminden en çok yaralanan kesimdir. Orta öğrenimdeki erkek gençler TV seyrederek, sinemaya gider, maça gider, kitap okur, arkadaşlarıyla gezer, kahveye veya tiyatroya gider, radyo dinler. Kızlar ise; TV seyrederek, roman cinsinden kitaplar, dergiler okur, radyo dinler, arkadaşlarıyla evde oturur veya bazen sinemaya giderler.

Üniversite gençliği ise hemen hemen aynı etkinliklerde bulunurlar fakat ilgileri değişmiştir. Örneğin ülke sorunları, siyasal olaylar gibi gerçekçi konular önem kazanmıştır. Üniversiteye devam eden kızlarınsa boş zaman etkinlikleri ise pek değişmez.

⁶¹ Tezcan, a.g.k. ,s.103.

⁶² Köknel, a.g.k. ,s.87.

Ancak bu etkinliklerin çoğu edilgendir. Yani kendisine ve çevresine katkılarda bulunmayıp, daha çok seyircilik yada dinleyicilik biçimindeki etkinliklerdir. Ayrıca, ülkemizde tek başına boş zaman etkinliklerinde bulunan insan hemen hemen hiç yoktur. Çoğunlukla grupsal etkinlikler tercih edilmektedir.

Ülkemiz gençliğinin etken boş zaman etkinliklerine yönelmelerinin nedenlerini şunlara bağlayabiliriz:"⁶³

a) Ekonomik Yetersizlikler:

Aile bütçelerinin sınırlılığı, bütçe yetersizliği ayrıca devletin imkanlarının sınırlılığı da bu konuda önemlidir.

b) Örgütlememek:

Örgütlenme ile hizmet sağlama kolaylaşır. Personel sağlama, bina, araç-gereç sağlama örgütlenme ile sağlanır. Kamu kesimince özel girişimler ve gönüllü kuruluşlarla bu tür örgütler yeterince geliştirilmemiştir.

c) Serbest Zaman Eğitimi Yokluğu:

Gençlere şimdiye değin bu konuda yeterli ve bilinçli bir eğitim verilmemiştir. Gerek aile, gerekse okullar bu konuya gereken önemi vermemiştir. Aileler bu tür etkinlikleri çoğu derslerinden alıkoyan yararsız şeyler olarak nitelendirmiştir. Örgün öğretimde, ders dışı etkinlikler ve ders dışı saatlerin değerlendirilmesi düşünülmemiştir.

d) Sosyal ve Geleneksel Baskılar:

Daha çok kızlar söz konusudur. Bazı gelenekler ve boş inançlar, gençleri bu tür etkinliklerle uğraşmayı ayıp, günah diye engellemektedir.

⁶³ Tezcan,a.g.k.,s.142.

2.3.GENÇLİĞİN TÜRK TOPLUMUNDAKİ KONUM

“Toplumsallaşma süreci bireyin kişiler arası ilişkiler yoluyla içinde bulunduğu toplumun rol ve beklentilerini, değerlerini ve tutarlarını öğrenme sürecidir. Bu süreç içinde genç, benliğini arar, bağımsızlık ve sorumluluk arasındaki dengeyi kurarak kişiliği oluşturmaya çalışır, üyesi olduğu grubun kültürünü kazanır. Her toplumsal kavramda olduğu gibi gençlik kavramı da toplumu biçimlendiren, yönlendiren temel faktörlerin etkisi altındadır. Böylece biyolojik gelişimin tamamlanmasında toplumsal ve ekonomik koşullar önem kazanmaktadır.”⁶⁴

Gençliğe toplumsal ilişkiler sistemimiz içinde belirli bir yer ve görev verilmiştir. Sosyolojik olarak rolü ve statüsü belirlenmiştir. Toplumda gençlik konusu gerek kültür birikimi, gerekse geleneksel yapının doğal bir sonucu olarak bir dizi çelişkiyi de beraberinde getirmektedir.

“Köylerde ve kentlerde gençlere verilen görev ve sorumluluklar hem nitelik hem de nicelik bakımından ayrı noktalarda odaklanmıştır. Köylerde 13-14'lük kızlar gelin adaydır; anne olabileceği, bir evin ve erkeğin sorumluluğunu yüklenebileceği kanısı yaygındır. Erkeklerse genellikle askerlik dönüşüne rastlayan 20-21 yaşlarında evlendirilir. Buna karşı aynı yaş grubundaki kız ve erkeler kentlerde hala çocuk sayılmakta ve ekonomik bağımsızlığı kavuşuncaya dek ailenin kanatları altında tutulmaktadır.”⁶⁵

Büyük kentlerde genci toplumsal yapıdaki değişmeler sonucunda ortaya çıkan çeşitli sorunların yıpratıcı etkinliklerinden koruyacak planlı faaliyet ve örgütlere sahip değiliz. Ayrıca toplum ve ailelerin bu konulara gereken ilgiyi göstermemesi sonucunda gençlerin boş zamanlarını zararlı biçimde harcamalarına yol açılmaktadır.

“Gelişme çağında bulunan gençlerin boş zamanlarını gereği gibi değerlendirmemeleri onların temelde varolan toplumsal, ekonomik ve psikolojik sorunlarını daha yoğun biçimde ortaya koymalarına neden olmaktadır. Gençlerin fizyolojik gelişmesi yönünden de ilgilerini tatmin edecek faaliyetlere katılmasında yarar ve zorunluluk vardır.”⁶⁶

“ Bu yönde ilk ciddi adım, II. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1967-1972), bu konularda araştırma yapılmasının öngörülmesidir,fakat bu görüş ancak onbeş yılda benimsene bilmiştir. III. Beş Yıllık Kalkınma planında ise 'gençlik ve sporla ilgili sorunların çözülmesine bile bu

⁶⁴Gökçe, a.g.k. ,s.5.

⁶⁵Gökçe, a.g.k. ,s.7.

⁶⁶ Erkal, a.g.k. , s.19.

türlük ve anlayış getirmek ve ilgili kuruluşlar arası işbirliğini sağlamak amacıyla Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulmuştur. Ancak kuruluşundan buyana kendi iç örgütlenmesini tamamlayamamış olan ve uzun süre görev anlayışının sadece gençlerinin spor yapmasına yönelik olduğu hissedilen Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1978'den beri Gençlik Hizmetlerine ağırlık vermiştir.”⁶⁷

“Okul-iş ve ev yaşantısının, gençler üzerinde moral açısından çeşitli zorlamaları ve tekdüzeliği nedeniyle yaratacağı gizli yorgunluğu gidermek ve gençlerin dinamizmini arttırmak toplum yaşamında önemli katkılar sağlayacaktır. Gençlerin serbest zaman değerlendirmek için gerçekleştirilmiş en etkili ve kalıcı hizmet veren kurum Gençlik Merkezidir.

Ülkemizde genel olarak gerçekler serbest zaman eğitimi sağlayan kuruluşlar;

1Gençlik ve Spor Bakanlığı

- a) Gençlik Kültür Merkez
- b) Gençlik Kampları
- c) İzcilik
- d) Halk Oyunları Yarışması

2. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü

3. Kızılay

4. Halk Evleri'dir.”⁶⁸

Bu gün Türkiye de Halk evlerinin yerlerini M.E.B.'na bağlı olarak çalışan Halk Eğitim Merkezler almıştır.

⁶⁷ Kılbaş, a.g.k. ,s.87.

⁶⁸ Erkal, a.g.k. ,s.77.

2.4. ÜLKEMİZDE SERBEST ZAMAN KULLANIMININ SOSYOLOJİK NİTELİKLERİ

Ülkemizde, gelişen teknolojinin toplumsal yapıda yarattığı değişimlerden özellikle etkilenen gençlerin, sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri açısından gençlerin serbest zaman etkinliklerinin niteliklerini “Tezcan şu şekilde nitelemiştir:

1. Kırsal yörelerde boş zaman etkinlikleri, bilinçli olarak iş yaşamından, çalışmadan tam olarak farklılaşmaktadır.
2. Ülkemizde yalnız başına etkinlikte bulunan bireyler yok denecek kadar azdır. Bu özellikle geleneksel kesimde sözlü kültürün egemen olduğu yada onu sürdüren bir nitelik taşıdığı göstermektedir.
3. Özellikle erkeklerin boş zaman etkinlikleri edilgendir.
4. Boş zaman etkinlikleri tüm yurttan örgütlenmemiştir. Ayrıca program, planları, araç-gereç, yer ve lider bakımından örgütlü yürütülen süreçler ihmal edilmiş yada çok yetersiz kalmıştır.
5. Kadın-erkek ayrımı, bu etkinliklerde daha belirgin durumdadır.”⁶⁹

⁶⁹ Tezcan,a.g.k. s.151.

2.5.SERBEST ZAMAN EĞİTİMİ

Serbest zamanların değerlendirilmesi olgusu,değişik yaş dönemleri için ele alınan ve her dönemde ayrı özellikler gösteren bir süreçtir. Fakat bu sürecin özellikle bireylerde biyolojik, psikolojik ve toplumsal açıdan yoğun değişimlerin yaşandığı bir dönem olan gençlik dönemindeki etkisi birey ve toplum açısından daha önemlidir.

“Gençlik dönemi, bireyin fiziksel ve duygusal durumundaki değişikliklerle başlayan,cinsel ve psiko-sosyal olgunluğu kazanması ile devam ederek, bireyin kişisel bağımsızlığını ve toplumsal üretkenliğini kazandığı bir dönemdir. Bu dönemde fiziksel ve sosyal değişikliklerin hızı birbirinden farklıdır.Gencin kişiliğinin gelişmesinde içinde bulunduğu aile ortamı kadar arkadaşlık ilişkileri, öğrenim yapılan çevrenin nitelik ve nicelik bakımından özellikleri ve katıldığı boş zaman faaliyetlerinin çeşidi ile bu faaliyetlere katılım şeklinin de büyük önemi bulunmaktadır.”⁷⁰ Gencin serbest zamanlarını faydalı ve aktif olacak şekilde değerlendirmesi onun psikolojik açıdan dengeli olması, sağlam bir kişilik geliştirmesi ve kurduğu sosyal ilişkilerdeki olumluluk açısından önemli olmakla birlikte, toplumun gelişmesi ve kalkınması açısından da etkilidir . “Gençlik kendi içinde genel nitelikleri itibarıyla değişik kategorilere ayrılmaktadır (köy gençliği, kent gençliği, okuyan gençlik, işsiz gençlik vb); Gençlerin serbest zamanlarını değerlendirme biçimleri, onlara sağlanan imkanlarla ve verilen fırsatlarla büyük oranda ilgilidir. Bu nedenle köy gençliğinin, kent gençliğinin, gecekondü gençliğinin yada okuyan,çalışan, işsiz olan gençliğin serbest zamanlarını değerlendirme biçimleri de birbirinden farklıdır.”⁷¹

2.5.1.Serbest Zaman Eğitiminin Amacı

Serbest zaman eğitimi, bireyin serbest zamanlarını etkin ve yararlı olabilecek şekilde değerlendirebilmesi için yapılan eğitimidir. Bu eğitimde amaç bireyin kendisini yaratıcı olarak ifade edebilmesi ve kişiliğini geliştirici bir serbest zaman faaliyetini seçebilme yeteneğini kazanmasıdır. Amaç ve program açısından eğitim ile boş zaman eğitimi birbirine benzemektedir. Ancak eğitim daha geniş kapsamlı bir kavramdır. “Eğitim kişiliğin gelişmesine yardım eden ve onu esas alan, bireyi yetişkin yaşamına hazırlayan gerekli bilgi, beceri ve davranışlar elde etmesine yarayan bir süreçtir. Serbest zamanların değerlendirilmesinin amaçları da bu amaca yöneliktir fakat eğitimin ve serbest zaman

⁷⁰ Özbay, H. - Öztürk, E. , Gençlik. Cep Üniversitesi, Yeni Yüzyıl Kitaplığı ,İstanbul,1995, s.7.

⁷¹ Köknel, Ö. Gençlik Çağının Psiko-Sosyal Nitelikleri ,Gençlik ve Toplum Konulu Bilimsel Toplantı Konuşmaları, Ankara, 1982 ,No:01-85.

eğitiminin bahsedilen amaçlara yönelme yöntemleri farklıdır.”⁷²Eğitimde zorunlu öğretim, serbest zamanlarda ise gönüllülük ve bireysel seçim esastır. “Boş zamanları değerlendirme, eğitimin tamamlayıcı bir parçasıdır. Genellikle anlık doyum sağlar, oysa ki eğitim daha uzak amaçlara yöneliktir .”⁷³ Serbest zaman eğitimi, bireyin serbest zamanının “akıllı bir biçimde değerlendirilmesi” eğitimidir.Bireye, serbest zaman faaliyetini seçeceği zaman,kullanacağı bazı estetik ve ahlâksal değerlerin,kendisine mal edilmesine yardımcı olan bir eğitimidir. Kısaca bireyin kendisini yaratıcı olarak ifade edeceği, etken ve kişiliğini geliştirici olan serbest zaman faaliyeti için, fikir edinmesine yardımcı olan bir eğitimidir. Toplumsal ve kişisel refah bakımından serbest zaman saatlerinin bireysel gelişme ve toplumsal düzeni geliştirme açısından kullanılması, serbest zaman eğitiminin amacıdır.

2.5.2.Serbest Zaman Eğitiminin Şekilleri

Serbest zaman eğitimi, formal olabileceği gibi informal de olabilir. Bu eğitimde aile ve okulun rolü çok fazladır. Serbest zamanların etken olarak kullanılması evde başlar, fakat aile serbest zaman değerlendirme faaliyetlerini sistematik olarak öğretmez, rastlantısal ve dağınık olarak öğretir.

“Ülkemizde çocuğun hangi faaliyeti seçeceği, genellikle aileyi oluşturan kişilerin ortak istemlerine bağlı olmakla birlikte, kısmen de anne ve babanın otoriter bir biçimde müdahalesi şeklinde oluşmaktadır. Serbest zaman eğitiminde informal oyun gruplarının da rolü olmakla birlikte, bu konuda en önemli sorumluluğu üzerine alan kurumlar okullardır .”⁷⁴

2.5.3.Ortaöğretim Gençliğinde Serbest Zaman Eğitiminin Önemi

Bu dönemde genç bir benlik krizi yaşamaktadır. Bu durum ergenlik döneminin gereği olan ve normal gelişim sürecinin bir sonucudur.Benlik kavramı; bireyin kendisini, diğer insanlarla olan ilişkilerine ait algıları, çevresindeki nesnelere ait algıları ve bütün bu algılara karşı oluşturacağı tavırları içermektedir. “Sosyal hayata rahat uyum sağlayabilen, sağlıklı,vizyon sahibi ve kişisel bağımsızlığa sahip bireylerin yetişmesi serbest zaman faaliyetleri ile sağlanabilir.Bu faaliyetler aracılıını ile gençler hayata hazırlanmanın yanı sıra

⁷² Mangır, M. -Aktaş,Y., Gecekondu Gençliğinde Boş Zaman Etkinlikleri.1992 , No:1268.

⁷³ Tezcan, M. , Boş Zaman Eğitimi ve Eğitim Politikamız, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, IX, 1-4: 403-414.

⁷⁴ Tezcan, M. Boş Zamanları Değerlendirme Sosyolojisi, Ankara ,1977., s.7.

ülke kalkınmasında gerekli olan insan gücünü de oluştururlar.”⁷⁵ “Ülkemizde gençliğin etken boş zaman faaliyetlerine yönelmemesinin nedenlerine bakıldığında, ekonomik yetersizlikler, örgütlenememe ve yeterli bir serbest zaman eğitimi verilememesi gibi faktörlerin rol oynadığı görülmektedir .”⁷⁶

Boş zaman eğitiminin çocuktan sonra yöneldiği alan, gençlik kesimidir. Hatta son yıllara tüm ülkelerde gençliğin bunalımları ve bu nedenle çeşitli etkinliklere girişmeleri onların serbest zaman eğitimine daha fazla önem verilmesine yol açmıştır. Biz bu kesimde gençlik döneminin serbest zaman ilgileri, ülkemizin gençliğinin serbest zamanlarında ne yaptığı ve ona ne gibi serbest zaman eğitimi hizmetleri sağlandığı üzerinde duracağız.

Ergenlik döneminin sonlarına doğru, daha önceki etken ilgiler edilgen duruma gelir. Örneğin ergenlik döneminde sportif etkinliklere etken olarak katılan genç, artık sporu seyretmekten hoşlanır. bu durum kızlar yönünden de söz konusudur. Özellikle 15 yaş, hemen hemen bütün atletik etkinliklerle ilgilenme çağıdır. Bu yaşlarda oyun yaşamı önem kazanır. Sportif etkinliklerde yarış yapmaya ilgi artar. Daha sonra ise, yani 18 yaşlarında toplumsal ilgiler artar. Örneğin buluşma, toplantı... boş zamanlarının çoğunu kapsar. Yüzme, uzun süre ilgi çeken bir spor dalı olarak kalır. Fakat ergenliğin son dönemleri daha çok toplumsal etkinlikler, okumak ve sinemadır.

2.5.4.Serbest Zaman Eğitiminde Okulun Rolü

Okullar gençlere sınav merkezli bir müfredat eğitim vermekle yetinmemeli, onların günlük hayata daha kolay uyum sağlamalarına yardımcı olacak , kişisel gelişim süreçlerini daha sağlıklı tamamlayacakları eğitim de vermelidir. Okul, toplumsallaşma araçlarından birisidir. Okul, çocuğa serbest zamanlarını değerlendirme olanakları sağladığı ölçüde onun toplumsallaşmasını kolaylaştırmaktadır. “Okul, Bireye yaşamasını öğretme yollarından biri de boş zaman eğitimidir. Okul, boş zamanı kullanmakta duyulan tüm becerileri vermek için ideal olarak en uygun yerdir .”⁷⁷ Okullardaki serbest zaman faaliyetlerine katılmakla, öğrenciler kendi serbest zaman saatlerini geliştirebilmelerini sağlayacak ilgi ve becerileri kazanırlar.Serbest zaman eğitimi yönünden bugün, okulların tüm kaynaklarını harekete geçirmesi bu konuda çeşitli kurumlarla planlama açısından işbirliğine gitmesi ve bu konularda

⁷⁵ Gökmen,a.g.k, s.24.

⁷⁶ Tezcan , M. “Ülkemizde Orta Öğrenim Gençliği Açısından Boş Zamanların Değerlendirilmesi,Türk Dili ,XVIII, 398, Ankara 1985 s.117-119

⁷⁷ Tezcan , M. “Boş Zaman Eğitimi ve Eğitim Politikamız, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi IX, 1-4 : 403-414, Ankara,1977

araştırma yapması gereği üzerinde önemle durulmaktadır . “Ülkemizde, okullarda bilinçli ve ayrı bir boş zaman eğitimi olduğundan söz edilemez. Boş zaman konuları ile ilgili ders saatleri de çok az yada yoktur. Okullardaki eğitsel kol etkinlikleri de yetersiz kalmaktadır. Ayrıca öğrencileri okul saatleri dışında yönetecek ve eğitecek boş zaman çalıştırıcıları ya da mesleksi liderler yoktur.”⁷⁸

“Günümüz okullarında boş zaman eğitimi gerektiren nedenler;

1. Eğitim amaçlarının gerçekleşmesi,
2. Toplumsallaşma süreci için,
3. Kültür aktarma yönünden,
4. Eğitimcilerin eğitimi için,
5. Okul içi ve okul dışı etkileşimin gerçekleşmesi için,
6. Okul başarısını tayin yönünden,
7. Oyunun eğitsel bir araç olarak ele alınışından,
8. Sosyal-kültürel bu türleşmeyi sağlamak için,
9. Toplumsal statü elde etmek için.”⁷⁹

⁷⁸ Tezcan, a.g.k. s.20

⁷⁹ Tezcan, a.g.k. , s.57

III . BÖLÜM

İSTANBUL İLİ ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN SERBEST ZAMAN FAALİYETLERİNİN DAĞILIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 Araştırmanın Amacı

Araştırma ile ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin serbest zaman faaliyetlerinin dağılımını inceleyerek, bu zaman dilimini kullanım şeklini belirlemek ve daha verimli kılabilmek için gerekli ne gibi koşulların sağlanabileceğine dair öneriler sunmaktır.

3.2 Araştırmanın Önemi

Biyolojik ve psikolojik açıdan yoğun değişimlerin yaşandığı gençlik döneminde olan ortaöğretim öğrencileri bu dönemde kişisel bağımsızlığını kazanma ve çevresine kendini ispatlama gayreti içerisine girmektedir. Gençlik kişiliğinin gelişmesinde aile ortamı kadar arkadaşlık ilişkileri ve bulunduğu çevrede önemlidir. İdealist, geleceğe güvenle bakan, kişisel gelişim sürecini sağlıklı bir şekilde tamamlamış bir nesil toplumsal ve kişisel refah bakımından büyük bir kazançtır. Araştırmamız sonucunda öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirme tercihleri ortaya çıkacak ve bu tercihler üzerinde okul aile ve çevre faktörünün etkisi üzerinde düşünme ve tartışma olanağı sağlanacaktır. Serbest zaman kavramının boşa geçirilen bir zaman dilimi olmayıp kişinin gelişim sürecini etkileyen önemli bir zaman olduğuna dikkat çekilecektir. Bundan sonra konuyla ilgili yapılacak olan çalışmalara temel teşkil edeceği için önemlidir.

3.3. Problem

Artan genç nüfusla birlikte öğrenci sayısı da giderek artmış fakat bina ve derslik sayısında yeterli artış olmamıştır. Liselerin büyük çoğunluğunda ikili öğretim zorunlu hala gelmiştir. Öğrencilerin okulda geçirdikleri vakit azalmış, serbest zamanları artmıştır. Bu geniş zaman diliminin nasıl verimli kılınabileceği sorunu ortaya çıkmıştır.

3.4.Hipotezler

Bu araştırmada aşağıdaki hipotezler ele alınmıştır:

- 1.Ortaöğretim öğrencileri serbest zamanlarını doğru değerlendirebilme bilincine sahip değildirler.
- 2.Ortaöğretim öğrencilerini bilinçlendirecek yeterli kişiler ve kurumlar yoktur.
- 3.Ortaöğretim öğrencilerinin serbest zamanlarını değerlendirecek sosyal faaliyet alanları yoktur.
- 4.Kız öğrenciler okul dışında dışarıda daha az vakit geçirdiklerinden serbest zamanlarında evde bulunmaktadır.
- 5.Ailelerin gelir düzeylerinin düşük olması serbest zaman faaliyetlerine katılımı olumsuz etkilemektedir.
- 6.Ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olması serbest zaman faaliyetlerine katılımı olumsuz etkilemektedir.

3.5 Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada anket ile veri toplama yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın amacı ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin serbest zaman faaliyetlerinin dağılımını belirlemek ve değerlendirmesini yapmaktır.

Araştırma kapsamında, daha önce çeşitli tezlerde kullanılan ölçme aracı alınmıř⁸⁰ araştırma için yeniden incelenerek uygulamaya alınmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçme aracı EK 1 de verilmiştir.

3.6. Araştırmanın Sınırı

Araştırmada uygulaması, zaman ve maliyet..vb gibi nedenlerden dolayı, evreni temsil edebilecek örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini İstanbul İline bağlı Bakırköy ilçesindeki Yeşilköy 50.Yıl Lisesi&Bakırköy A.İ.H.L ve İ.H.L, Bahçelievler

⁸⁰ Yılmaz, Z. Kütahya İli Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Serbest Zaman Faaliyetlerinin Dağılımı ve Değerlendirilmesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi , Kütahya, 2002.

ilçesindeki Çobançeşme Lisesi&Erkan Avcı A.M.L ve T.L, Avcılar ilçesindeki Avcılar Lisesi&Haydar Akın A.M.L, Güngören ilçelerindeki Osman Ülkümen& Tozkoparan T.L ve E.M.L devlet okullarında okuyan 13000 öğrenciden rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Okullar her ilçeden bir meslek bir düz lise olmak üzere ulaşılabilirlik dikkate alınarak rastgele seçilmiştir. Dağıtılan 600 anketten 537 tanesi geri dönmüş ve geri dönen anketlerden hatalı ve eksik doldurulan 15 tanesi elenerek geri kalan 522 anket üzerinde değerlendirme yapılmıştır.

3.7. Örneklem Grubu

Anketimize katılan 522 öğrencinin: Bölgelere göre dağılımları; Bakırköy %21,1, Bahçelievler %25,5, Avcılar %27,0, Güngören %26,42'tür. Anket uygulanırken her bölgeden eşit sayıda öğrenciye ulaşılmasına özen gösterilmiş dağılıma baktığımızda bu hedefe büyük ölçüde ulaşıldığı gözükmektedir.

Okul türüne göre dağılımları; anketimize katılan öğrencilerin %46,9'u genel lise, %53,1'i meslek ve teknik lisesinden oluşmaktadır.

Okuduğu okullara göre dağılımları; Yeşilköy 50.yıl Lisesi'nden 39 öğrenci %7,5, Bakırköy A.İ.H.L ve İ.H.L'nden 71 öğrenci %13,6, Bahçelievler Çoban Çeşme Lisesi'nden 63 öğrenci %12,1, Bahçelievler Erkan Avcı A.M.L ve T.L'nden 70 öğrenci %13,4, Avcılar Lisesi'nden 71 öğrenci %13,6, Avcılar Haydar Akın A.M.L'den 70 öğrenci %13,4, Güngören Tozkoparan T.L ve E.M.L'nden 69 öğrenci %13,2, Güngören Osman Ülkümen Lisesi'nden 69 öğrenci %13,2'dir.

Cinsiyete göre dağılımları; anketimize katılan öğrencilerin %55,7'si bay % 44,3'ü bayanlardan oluşmaktadır.

Yaşa göre dağılımları; anketimize katılan öğrencilerin %4,8'i 14 yaşında, %29,3'ü 15 yaşında, %40,4'ü 16 yaşında, %17,8'i 17 yaşında, %7,7'si 18 yaşındadır.

Okudukları sınıfa göre dağılımları; anketimize katılan öğrencilerin %44,4'ü Lise 1.sınıf, %46,2'si Lise 2.sınıf, %6,1'i Lise 3.sınıf, %3,3'ü Lise 4.sınıftadır.

Kardeş sayılarına göre dağılımları; anketimize katılan öğrencilerin %2,1'in hiç kardeşi yok, %9,8'nin bir kardeşi, %15,5'nin iki kardeşi, %28,4'nün üç kardeşi, %39,8'nin dört kardeşi, %4,4'nün beş ve daha yukarı sayılarda kardeşi bulunmaktadır.

Anketimize katılan öğrencilerin ailelerine ilişkin dağılımlar;

Anne ve Baba'nın yaşam dağılımları; anketimize katılan öğrencilerin %90,6'sının anne ve babasının her ikisi de sağ, %2,9'nun annesi ölü babası sağ, %4,6'sının annesi sağ babası ölü, %1,9'nun anne ve babası ölüdür.

Anne ve Babanın eğitim durumlarına göre dağılımları; anketimize katılan öğrencilerinden %1,9'nun babası okur-yazar değil, %4,8'inin babası okur-yazar, %38,1'nin babası ilkökul mezunu, %20,5'nin babası ortaokul mezunu, %25,7'sinin babası lise mezunu, %8,2'sinin babası üniversite mezunu, %0,8'nin babası lisansüstü eğitim mezunudur. Anketimize katılan öğrencilerinden %7,5'nin annesi okur-yazar değil, %9,2'sinin annesi okur-yazar, %46,4'nün annesi ilkökul mezunu, %16,7'sinin annesi ortaokul mezunu, %17,6'sinin annesi lise mezunu, %2,5'nin annesi üniversite mezunu, %0,2'sinin annesi lisansüstü eğitim mezunudur.

Anne ve Babanın çalışma durumuyla ilgili dağılım; anketimize katılan öğrencilerin %21,8'nin anne ve babasının her ikisi de çalışıyor, %72,6'sının annesi ev hanımı babası çalışıyor, %2,1'nin anne çalışıyor baba işsiz, %3,4'nün anne ve babasının her ikisi de çalışmıyor.

Oturduğu evin ait olma durumuna ilişkin dağılım; anketimize katılan öğrencilerin %68'nin oturduğu ev ailelerine ait, %26,6'sının oturduğu ev kira, %3,1'nin oturduğu ev bir yakınlarına ait, %2,3'nün oturduğu evin farklı aitlik durumu var.

Ailenin aylık ekonomik gelirine ilişkin dağılım; anketimize katılan öğrencilerin ailelerinin %11,5'nin aylık geliri 100-400YTL aralığında, %50'sinin aylık geliri 401-1000YTL aralığında, %30,3'nün aylık geliri 1001-2000YTL aralığında, %8,2'sinin aylık geliri 2000YTL ve üzerinde yer almaktadır.

Deneklerin demografik özellikleri Tablo I, II, III de özetlenmiştir.

Tablo I : Deneklerin Demografik Özellikleri 1

Bölgeler	Frekans	Yüzde
Bakırköy	110	21,1
Bahçelievler	133	25,5
Avcılar	141	27,0
Güngören	138	26,4
Okul Türü		
Genel Lise	245	46,9
Meslek ve Teknik Lise	277	53,1
Araştırma Yapılan Okullar		
Yesilköy 50.yıl Lisesi	39	7,5
Bakırköy A.İ.H.L ve İ.H.L	71	13,6
Bahçelievler Çoban Çesme Lisesi	63	12,1
Bahçelievler Erkan Avcı A.M.L,T.L ve E.M.L	70	13,4
Avcılar Lisesi	71	13,6
Avcılar Haydar Akın A.M.L	70	13,4
Güngören Tozkoparan T.L ve E.M.L	69	13,2
Güngören Osman Ülkümen Lisesi	69	13,2
Toplam	522	100

Tablo II : Deneklerin Demografik Özellikleri 2

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Bay	291	55,7
Bayan	231	44,3
Yaş		
14	25	4,8
15	153	29,3
16	211	40,3
17	93	17,8
18	40	7,7
Sınıfınız		
Lise 1	232	44,4
Lise 2	241	46,2
Lise 3	32	6,1
Lise 4	17	3,3
Kardeş Sayısı		
Kardeş Yok	11	2,1
1	51	9,8
2	81	15,5
3	148	28,4
4	208	39,8
5 ve üzeri	23	4,4
Toplam	522	100,0

Tablo III : Deneklerin Demografik Özellikleri 3

Anne ve Baba	Frekans	Yüzde
Her ikisi de sağ	473	90,6
Anne ölü Baba sağ	15	2,9
Anne sağ Baba ölü	24	4,6
Her ikisi de ölü	10	1,9
Eğitim Durumu		
Baba		
Okur-yazar değil	10	1,9
Okur-yazar	25	4,8
İlkokul mezunu	199	38,1
Ortaokul mezunu	107	20,5
Lise mezunu	134	25,7
Üniversite mezunu	43	8,2
Lisansüstü eğitim	4	0,8
Anne		
Okur-yazar değil	39	7,5
Okur-yazar	48	9,2
İlkokul mezunu	242	46,4
Ortaokul mezunu	87	16,7
Lise mezunu	92	17,6
Üniversite mezunu	13	2,5
Lisansüstü eğitim	1	0,2
Oturduğunuz Ev		
Kendinize Ait	355	68,0
Kira	139	26,6
Bir yakınınızın	16	3,1
Diğer	12	2,3
Ailenizin Aylık Geliri		
100-400YTL	71	11,5
401-1000YTL	261	50
1001-2000YTL	157	30,3
2001YTL ve üzeri	43	8,2
Anne ve Baba		
İkisi de çalışıyor	114	21,8
Anne ev hanımı Baba çalışıyor	379	72,6
Anne çalışıyor Baba işsiz	11	2,1
İkisi de çalışmıyor	18	3,4
Toplam	522	100,0

3.8. Kullanılan İstatistiksel Analizler

Anket aracılığıyla toplanan verilerin çözümlenmesine geçmeden önce öğrenciler tarafından doldurulan anket formları tek tek incelenmiş, yanlış ve eksik doldurulan anketler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Gerektiği biçimde doldurulan anketler ise numaralandırılmış ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Toplanan veriler istatistik paket programı SPSS 13.0 da tanımlı istatistik yöntemlerinden frekans, çapraz tablo ve ki-kare analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

3.9.Bulgular

3.9.1 Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Çapraz Tablo, araştırmaya katılan denek ya da katılımcıların iki ya da daha çok değişkene göre frekans ve yüzde dağılımını verir. Gözenekler için yüzde değerleri incelenerek değişkenler arasında ilişki olup olmadığı konusunda bir fikir edinilebilir. İki değişken için Ki-kare analizi ise değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test eder. İki değişken arasında ilişkinin olması, bir değişkenin düzeylerindeki cevapların, diğer değişkenin düzeylerinde farklılaştığını gösterir ⁸¹

⁸¹ Büyüköztürk, Ş., Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, 2003,s 142.

3.9.1.1 Serbest Zamanlarında Ne Yaptıklarına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Tablo IV: Bölgelere göre Serbest Zamanlarında Ne Yaptıklarına İlişkin Dağılımlar ve Ki-Kare Sonuçları 1

Tanımlamalar		Bakırköy	Bahçelievler	Avcılar	Güngören	Toplam
Spor yaparım	F	29	56	37	34	156
	%	18,6	35,9	23,7	21,8	100
Kitap-dergi okurum	F	32	21	52	27	132
	%	24,2	15,9	39,4	20,5	100
Müzik ve Resimle uğrasırım	F	16	8	13	20	57
	%	28,1	14,0	22,8	35,1	100
TV seyrederim	F	14	24	21	20	79
	%	17,7	30,4	26,6	25,3	100
Arkadaşlarımla oyun oynarım, gezerim	F	7	12	11	16	46
	%	15,2	26,1	23,9	34,8	100
Sinemaya giderim	F	1	2	4	3	10
	%	10	20	40	30	100
Çalışmaya giderim (is yerine)	F	1	2	0	7	10
	%	10,00	20,00	0,00	70,00	100
İnternette gezinirim	F	10	8	3	11	32
	%	31,25	25,00	9,38	34,38	100
Toplam	F	110	133	141	138	522
	%	21,07	25,48	27,01	26,44	100

Ki-Kare Testi

	Değer	s.d	sig.
Pearson ki-kare	51,209(a)	21	,000
N of Valid Cases	522		

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısı 8 dir.(%25)

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20 sini aştığı (%25 olduğu) görüldüğünden, anlamlılık testine ilişkin sonuçların yorumlanması doğru değildir. Bu nedenle, sinemaya giderim diyenlerle arkadaşlarımla oyun oynarım, gezerim diyenlerle birleştirilmesiyle beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının %20'nin altına düşürülebileceği öngörülmüş. Yeniden kodlama (recode into defferent variables) komutu kullanılarak değişiklikler yapılarak ki-kare testi tekrar yapılmıştır. Ve Tablo V görülen analiz sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tablo V: Bölgelere göre Serbest Zamanlarında Ne Yaptıklarına İlişkin Dağılımlar ve Ki-Kare Sonuçları 2

Tanımlamalar		Bakırköy	Bahçelievler	Avcılar	Güngören	Toplam
Spor yaparım	F	29	56	37	34	156
	%	18,6	35,9	23,7	21,8	100
Kitap-dergi okurum	F	32	21	52	27	132
	%	24,2	15,9	39,4	20,5	100
Müzikle-Resimle Uğraşırım	F	16	8	13	20	57
	%	28,1	14,0	22,8	35,1	100
TV seyredirim	F	14	24	21	20	79
	%	17,7	30,4	26,6	25,3	100
Arkadaşlarımla oyun oynarım, sinemaya giderim, gezerim	F	8	14	15	19	56
	%	14,3	25,0	26,8	33,9	100
Çalışmaya giderim (is yerine)	F	1	2	0	7	10
	%	10,0	20,0	0,0	70,0	100
İnternette gezinirim	F	10	8	3	11	32
	%	31,3	25,0	9,4	34,4	100
Toplam	F	110	133	141	138	522
	%	21,1	25,5	27,01	26,4	100

Ki-Kare Testi

	Değer	s.d	sig.(p)
Pearson ki-kare	50,125(a)	18	,000
Phi Cramer's V	0,310		,000
N of Valid Cases	522		

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısı 4 dir.(%14,3)

Ki-kare testinin tekrarlanması sonrasında beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20 sini aşmadığı (%14,3 olduğu) görüldüğünden, anlamlılık testine ilişkin sonuçların yorumlanması doğrudur. Öğrencilerin serbest zamanlarında ne yaptıklarının, bölgelere göre farklılık gösterip göstermediği ya da bölgelere göre ilişki olup olup olmadığına bakacak olursak; Tablo V..incelendiğinde, spor yaparım diyenlerin Bakırköy de % 18,6, Bahçelievlerde %35,9, Avcılar da % 23,7, Güngören de %21,8 olduğu görülmektedir. Kitap-dergi okurum diyenlerin Bakırköy de % 24,2, Bahçelievlerde %15,9, Avcılar da% 39,4, Güngören de %20,5 olduğu görülmektedir. TV seyredirim diyenlerin Bakırköy de % 17,7, Bahçelievlerde %30,4, Avcılar da% 26,6,

Güngören de %25,3 olduğu görülmektedir. Müzikle-Resimle uğrasırım diyenlerin Bakırköy de % 28,1, Bahçelievler de %14,0, Avcılar da % 22,8, Güngören de %35,1 olduğu görülmektedir. İnternette gezinirim diyenlerin Bakırköy de % 31,3, Bahçelievler de %25, Avcılar da % 9,4, Güngören de %34,4 olduğu görülmektedir. Bölgelere göre öğrencilerin serbest zamanlarında ne yaptıklarının gözlenen farklılıkları istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

(Ki-kare= 50,125, $p<0,05$) Başka bir anlatımla, bölgelerle öğrencilerin serbest zamanlarında yaptıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır. (Phi Cramer's $V=0,310$ $p=0,000<0,05$)

Ülkemizde gelir ve eğitim düzeyi yüksek olan kitle çocuklarını özel liseler yada başarı düzeylerine göre Anadolu ve fen liselerine yerleştirmektedirler. Geriye kalan kitle ise genel ve meslek liselerini tercih etmek durumunda kalmaktadır. Tablo III de görüleceği gibi alt gelir grubunda ve eğitim düzeyi birbirine yakın ailelerin çocuklarının buldukları okullar olmasına rağmen ilçe bazında farklılıklar çıkmıştır. Bunun nedeni okulların ilçenin merkezi bir konumunda olması, okulun olanaklarının farklılıkları ve çevre faktörleri etkisi olabilir. Avcılar ilçesinde çalışmaya giderim oranı %0 iken Güngören ilçesinde bu oran %70 dir. Avcılar ilçesinde kitap-dergi okuma oranı %39,4 gibi bir oranla diğer ilçelerden yüksek çıkarken internette vakit geçirme oranı %9,4 gibi düşük bir oranda kalmıştır.

Tablo VI: Cinsiyete göre Serbest Zamanlarında Ne Yaptıklarına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Tanımlamalar		Bay	Bayan	Toplam
Spor yaparım	F	120	36	156
	%	76,9	23,1	100
Kitap-dergi okurum	F	36	96	132
	%	27,3	72,7	100
Müzik ve Resimle uğraşırım	F	23	34	57
	%	40,4	59,6	100
TV seyredirim	F	41	38	79
	%	51,9	48,1	100
Arkadaşlarımla oyun oynarım, gezerim	F	30	16	46
	%	65,2	34,8	100
Sinemaya giderim	F	7	3	10
	%	70,0	30,0	100
Çalışmaya giderim (is yerine)	F	8	2	10
	%	80,0	20,0	100
İnternette gezinirim	F	26	6	32
	%	81,3	18,8	100
Toplam	F	291	231	522
	%	55,7	44,3	100

Ki-Kare Testi

	Değer	s.d	sig.
Pearson ki-kare	91,007(a)	7	,000
Phi Cramer's V	0,418		,000
N of Valid Cases	522		

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısı 2dir.(%12,5)

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20 sini aşmadığı (%12,5 olduğu) görüldüğünden, anlamlılık testine ilişkin sonuçların yorumlanması doğrudur. Öğrencilerin serbest zamanlarında ne yaptıklarının, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği ya da cinsiyetle ilişkili olup olmadığına

bakacak olursak; Tablo VI..incelendiğinde, spor yaparım diyenlerin %76,9'nun bay, %23,1'nin bayan olduğu görülmektedir. Kitap-dergi okurum diyenlerin %27,3'nun bay, %72,7'sinin bayan olduğu, müzikle resimle uğraşırım diyenlerin %40,4'nun bay, %59,6'sının bayan, tv seyredirim diyenlerin %51,9'nun bay, %48,1'nin bayan olduğu, arkadaşarımla oyun oynarım, gezerim diyenlerin %65,2'nin bay, %34,8'nin bayan olduğu, Sinemaya giderim diyenlerin %70'nin bay, %30'nun bayan olduğu, İşe giderim diyenlerin %80'ninin bay, %20'sinin bayan olduğu, İnternette gezinirim diyenlerin %81,32'nün bay, %18,8'nin bayan olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre öğrencilerin serbest zamanlarında ne yaptıklarının gözlenen farklılıkları istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. (Ki-kare= 91,007, $p<0,05$) Başka bir anlatımla, cinsiyetle öğrencilerin serbest zamanlarında yaptıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır. (Phi Cramer's $V=0,418$ $p=0,000<0,05$)

Tablo VIII de göreceğimiz gibi erkek öğrenciler kız öğrencilere göre dışarıda daha fazla vakit geçirdiklerinden aktif olarak yapılabilen ;spor yapma,sinemaya gitme, arkadaşları ile gezme,internette gezinme gibi dış mekanlarda yapılabilecek aktivitelere daha fazla katılmaktadır.Kız öğrencilerde ise evde yapabilecek kitap-dergi okuma ,resim, müzik gibi faaliyetleri tercih etmektedirler.

Tablo VII : Okul Türüne göre Serbest Zamanlarında Ne Yaptıklarına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Tanımlamalar		Genel Lise	Meslek ve Teknik Lise	Toplam
Spor yaparım	F	74	82	156
	%	47,4	52,6	100
Kitap-dergi okurum	F	74	58	132
	%	56,1	43,9	100
Müzik ve Resimle uğraşırım	F	25	32	57
	%	43,9	56,1	100
TV seyredirim	F	39	40	79
	%	49,4	50,6	100
Arkadaşlarımla oyun oynarım, gezerim	F	21	25	46
	%	45,7	54,3	100
Sinemaya giderim	F	2	8	10
	%	20,0	80,0	100
Çalışmaya giderim (is yerine)	F	3	7	10
	%	30,0	70,0	100
İnternette gezinirim	F	7	25	32
	%	21,9	78,1	100
Toplam	F	245	277	522
	%	46,9	53,1	100

Ki-Kare Testi

	Değer	s.d	sig.
Pearson ki-kare	16,997(a)	7	,017
Phi Cramer's V	0,180		,000
N of Valid Cases	522		

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısı 2dir.(%12,5)

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20 sini aşmadığı (%12,5 olduğu) görüldüğünden, anlamlılık testine ilişkin

sonuçların yorumlanması doğrudur. Öğrencilerin serbest zamanlarında ne yaptıklarının, okul türüne göre farklılık gösterip göstermediği ya da okul türü ile ilişkili olup olup olmadığına bakacak olursak; Tablo VII..incelendiğinde, spor yaparım diyenlerin %47,4'nun genel lise, %52,6'sının meslek ve teknik lise olduğu görülmektedir. Kitap-dergi okurum diyenlerin %56,1'nin genel lise, %43,9'nun meslek ve teknik lise olduğu, müzikle resimle uğraşırım diyenlerin %43,9'nun genel lise, %56,1 meslek ve teknik lise olduğu, Tv seyredirim diyenlerin %49,4'nün genel lise, %50,6 meslek ve teknik lise olduğu, Arkadaşarımla oyun oynarım, gezerim diyenlerin %45,7'sinin genel lise, %54,3'ünün meslek ve teknik lise olduğu, Sinemaya giderim diyenlerin %20'sinin genel lise, %80'nin meslek ve teknik lise olduğu, İşe giderim diyenlerin %30'nun genel lise, %70'nin meslek ve teknik lisesi olduğu, İnternette gezinirim diyenlerin %21,9'nün genel lise, %78,1'nin meslek ve teknik lisesi olduğu görülmektedir. Okul türüne göre öğrencilerin serbest zamanlarında ne yaptıklarının gözlenen farklılıkları istatistiksel olarak anlamsız olduğu bulunmuştur. (Ki-kare= 16,997, $p>0,05$) Başka bir anlatımla, okul türünün öğrencilerin serbest zamanlarında yaptıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. ($p=0,017>0,05$)

Ülkemizde gelir ve eğitim düzeyi yüksek olan kitle çocuklarını özel liseler yada başarı düzeylerine göre Anadolu ve fen liselerine yerleştirmektedirler. Geriye kalan kitle ise genel ve meslek liselerini tercih etmek durumunda kalmaktadır. Dışarıda geçirilen vaktin okul türüyle anlamlı bir ilişkisinin çıkmaması genel liseler ve meslek liseleri arasında serbest zaman anlayışı arasında farkın olmadığını göstermiştir. Fakat sosyolojik açıdan bakarsak meslek lisesi öğrencilerinde sinemaya gitme oranı %80 iken genel liselerde bu oran %20 lerce kalmıştır. Okul dışı bir işte çalışma oranı meslek liselerinde %70 iken , genel liselerde bu oran %30 dur. Meslek lisesi öğrencilerinin daha erken iş hayatına atılıyor olması ya da en azından atölye çalışmaları ve staj dönemlerinde iş yaşamıyla tanışıyor olmaları nedeniyle sosyal hayatın daha çok içindeler ve harçlık kavramından ziyade kazanılan para durumunun oluşması, harcanan para miktarını artmış olması kendilerini daha özgür ve rahat hissetmelerini sağlayacağı için sinemaya gitme oranının daha yüksek çıkmış olmasının nedeni olabilir.

3.9.1.2 Okul dışında Kaç Saatlerine Dışarıda Geçirdiklerine İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Tablo VIII : Cinsiyete göre Okul Dışında Kaç Saatlerini Dışarıda Geçirdiklerine İlişkin Dağılımlar ve Ki-Kare Sonuçları

Tanımlamalar		Bay	Bayan	Toplam
1 saat	F	78	94	172
	%	45,3	54,7	100
2 saat	F	82	59	141
	%	58,2	41,8	100
3 saat	F	58	44	102
	%	56,9	43,1	100
4 saat	F	30	19	49
	%	61,2	38,8	100
5 ve daha fazla	F	43	15	58
	%	74,1	25,9	100
Toplam	F	291	231	522
	%	55,7	44,3	100

Ki-Kare Testi

	Değer	s.d	sig.
Pearson ki-kare	16,469(a)	4	,007 2
Phi Cramer's V	0,178		,002
N of Valid Cases	522		

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısı 0'dır.(%0)

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20 sini aşmadığı (%0 olduğu) görüldüğünden, anlamlılık testine ilişkin sonuçların yorumlanması doğrudur. Öğrencilerin okul dışında kaç saatlerini dışarıda geçirdiklerinin, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği yada cinsiyet ile ilişkili olup olup olmadığına bakacak olursak; Tablo VIII..incelendiğinde,okul dışında 1 saatimi geçiririm diyenlerden

%45,3'nün bay, %54,7'sinin bayan olduğu, okul dışında 2 saatimi geçiririm diyenlerden %58,2'sinin bay, %41,8'nin bayan, okul dışında 3 saatimi geçiririm diyenlerden %56,9'nun bay, %43,1'nin bayan, okul dışında 4 saatimi geçiririm diyenlerden %61,2'sinin bay, %38,8'nin bayan, okul dışında 5 saatimi geçiririm diyenlerden %74,1'nin bay, %25,9'nun bayan olduğu gözükmektedir. Cinsiyete göre öğrencilerin okul dışında kaç saatini geçirdiklerine ilişkin gözlenen farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. (Ki-kare= 16,469, $p<0,05$) Başka bir anlatımla, cinsiyetle öğrencilerin serbest zamanlarında yaptıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır. (Phi Cramer's $V=0,178$ $p=0,002<0,05$)

Genel olarak ülkemizde kız öğrenciler belli bir amaçları yoksa okul dışında kalan vakitlerinde evde bulunurlar. Bunun nedenlerinin başında geleneksel Türk aile yapısında kız çocuklarının vakitlerini evde anneye yardımcı olarak geçirmeleri yargısı ve ailelerin kız çocuklarına karşı sergiledikleri korumacı tutumlarıdır. Erkek öğrenciler üzerinde ise bu korumacı tutum fazla olmadığı için dışarıda daha fazla vakit geçirirler.

Tablo IX : Okul Türüne göre Okul Dışında Kaç saatlerini Geçirdiklerine İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Sonuçları

Tanımlamalar		Genel Lise	Meslek ve Teknik Lise	Toplam
1 saat	F	82	90	172
	%	47,7	52,3	100
2 saat	F	62	79	141
	%	44,0	56,0	100
3 saat	F	57	45	102
	%	55,9	44,1	100
4 saat	F	22	27	49
	%	44,9	55,1	100
5 ve daha fazla	F	22	36	58
	%	37,9	62,1	100
Toplam	F	245	277	522
	%	46,9	53,1	100

Ki-Kare Testi

	Değer	s.d	sig.(p)
Pearson ki-kare	5,783(a)	4	,216
Phi Cramer's V	0,105		,216
N of Valid Cases	522		

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısı 0 dır.(%0)

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20 sini aşmadığı (%0 olduğu) görüldüğünden, anlamlılık testine ilişkin sonuçların yorumlanması doğrudur. Öğrencilerin okul dışında kaç saatlerini dışarda geçirdiklerinin, okul türüne göre farklılık gösterip göstermediği ya da okul türü ile ilişkili olup olmadığına bakacak olursak; Tablo IX..incelendiğinde, okul dışında 1 saatimi geçiririm diyenlerin % 47,7'sinin genel lise , %52,3'nün meslek lisesi olduğu görülmektedir. Okul dışında 2 saatimi geçiririm diyenlerin % 44,0'nın genel lise, %56,02'nin meslek lisesi olduğu görülmektedir. Okul dışında 3 saatimi geçiririm diyenlerin % 55,9'nun genel lise, %44,1'nin meslek lisesi olduğu görülmektedir. Okul dışında 4 saatimi geçiririm diyenlerin % 44,9'nun genel lise, %55,1'nin meslek lisesi olduğu görülmektedir. Okul dışında 5 ve daha fazla saatimi geçiririm diyenlerin

% 37,9'nun genel lisesi, %62,1'nin meslek lisesi olduğu görülmektedir. Okul türüne göre öğrencilerin okul dışında kaç saatlerini dışarıda geçirdiklerine ilişkin gözlenen farklılıkların istatistiksel olarak anlamsız olduğu bulunmuştur.

(Ki-kare= 5,783, $p>0,05$) Başka bir anlatımla, lise türleri ile öğrencilerin serbest zamanlarında yaptıkları arasında anlamsız bir ilişki vardır. ($p=0,216>0,05$)

3.9.1.3 Serbest Zaman Etkinliklerine Katılmıyorsanız Bunun Nedenine İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Tablo X: Aylık Gelire göre Serbest Zaman Etkinliklerine Neden Katılmadıklarına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Sonucu

Tanımlamalar		100-400Ytl	401-100Ytl	1001-2000Ytl	2000Ytl ve üzeri	Toplam
Nasıl katılmam gerektiğine Dair Yönlendirilmediğimden	F	15	62	41	11	129
	%	11,6	48,1	31,8	8,5	100
Bulduğum Ortamın Buna Uygun Olmayışından	F	18	88	38	16	160
	%	11,3	55,0	23,8	10,0	100
Ekonomik Yetersizlikten	F	13	19	7	0	39
	%	33,3	48,7	17,9	0	100
Bu tür Etkinliklere Katılmak gibi Bir Alışkanlığım Olmadığından	F	14	85	69	16	184
	%	7,6	46,2	37,5	8,7	100
Toplam	F	60	254	155	43	512
	%	11,7	49,6	30,3	8,4	100

Ki-Kare Testi

	Değer	s.d	sig.(p)
Pearson ki-kare	30,932(a)	9	,000
Phi Cramer's V	0,246		,000
N of Valid Cases	512		

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısı 2 dir.(%12,5)

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20 sini aşmadığı (%12,5 olduğu) görüldüğünden, anlamlılık testine ilişkin sonuçların yorumlanması doğrudur. Öğrencilerin serbest zaman etkinliklerine ilişkin Tablo X

incelendiğinde; “Nasıl katılmam gerektiğine dair yönlendirilmediğimde” diyenlerin %11,6’sının ailelerinin aylık geliri 100-400Ytl aralığında, %48,1’nin 401-1000ytl aralığında, %31,8’nin 1001-2000Ytl aralığında, %8,5’nin 2000ytl ve üzerinde olduğu gözlenmektedir. “Bulduğum ortamın buna uygun olmayışından” diyenlerin %11,3’nün ailelerinin aylık geliri 100-400Ytl aralığında, %55’inin 401-1000ytl aralığında, %23,8’nin 1001-2000Ytl aralığında, %10’nun 2000ytl ve üzerinde olduğu gözlenmektedir.

“Ekonomik Yetersizlikten” diyenlerin %33,3’ü ailelerinin aylık geliri 100-400Ytl aralığında, %48,7’sinin 401-1000ytl aralığında, %17,9’unun 1001-2000Ytl aralığında, %0’nın 2000ytl ve üzerinde olduğu gözlenmektedir. “Bu tür etkinliklere katılmak gibi bir alışkanlığım olmadığından” diyenlerin %7,6’sının ailelerinin aylık geliri 100-400Ytl aralığında, %46,2’sinin 401-1000ytl aralığında, %37,5’inin 1001-2000Ytl aralığında, %8,7’sinin 2000ytl ve üzerinde olduğu gözlenmektedir.

Ailenin aylık gelirin göre öğrencilerin serbest zaman etkinliklerine katılmamalarının sebepleri arasında gözlenen farklılıkları istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

(Ki-kare= 30,932, $p=0,000<0,05$) Başka bir anlatımla, ailelerinin aylık geliriyle öğrencilerin serbest zaman etkinliklerine katılmamalarının nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. (Phi Cramer’s $V=0,246$ $p=0,000<0,05$)

Tablo III de görüldüğü gibi ailelerin gelir düzeyleri düşük olduğu gibi eğitim düzeylerinde düşüktür. Netice olarak ekonomik yetersizliğin dışında çevre koşulları da müsait değildir. Çevrelerinde gençleri yönlendirecek şahıslar yoktur. Gerekli ortamları oluşturacak ve gençleri yönlendirecek kurumlara ihtiyaç vardır.

3.9.1.4 Serbest Zaman Etkinliklerine Katılmanın Neler Kazandırdığına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonuçları

Tablo XI: Cinsiyete göre Serbest Zaman Etkinliklerine Katılmanın Daha Çok Neler Kazandırdığına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonucu

Tanımlamalar		Bay	Bayan	Toplam
Çevremi genişletip yeni arkadaşlar edinmemi	F	111	90	201
	%	55,2	44,8	100
Topluma daha kolay uyum sağlamamı	F	49	34	83
	%	59	41	100
Lider olmamı	F	13	9	21
	%	61,9	38,1	100
Deneyim kazanmamı	F	37	22	59
	%	62,7	37,3	100
Yeteneklerimin ortaya çıkarılmasını	F	15	26	41
	%	36,6	63,4	100
Eğlenceli hoşça vakit geçirmemi	F	37	18	55
	%	67,3	32,7	100
Yaratıcı ve eğitici olmamı	F	5	7	12
	%	41,7	58,3	100
Sevdiklerimle birlikte olmamı	F	9	14	23
	%	39,1	60,9	100
Rahatlayıp sıkıntıdan uzaklaşmamı	F	15	12	27
	%	55,6	44,4	100
Toplam	F	291	231	522
	%	55,7	44,3	100

Ki-Kare Testi

	Değer	s.d	sig.(p)
Pearson ki-kare	14,472(a)	8	,070
Phi Cramer's V	0,167		,070
N of Valid Cases	522		

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısı 0 dir.(%0)

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20 sini aşmadığı (%0 olduğu) görüldüğünden, anlamlılık testine ilişkin sonuçların yorumlanması doğrudur. Öğrencilerin serbest zaman etkinliklerine katılmanın daha çok neler

kazandırdığına ilişkin Tablo XI incelendiğinde; “Çevremi genişletip yeni arkadaşlar edinmemi” diyenlerin %55,2’sinin bay, %44,8’inin bayan olduğu, “Topluma daha kolay uyum sağlamamı” diyenlerin %59’nun bay, %41’nin bayan olduğu, “Lider olmamı” diyenlerin %61,9’nun bay, %38,1’nin bayan olduğu, “Deneyim Kazanmamı” diyenlerin %62,7’sinin bay, %38,1’nin bayan olduğu, “Yeteneklerimin ortaya çıkarılmasını” diyenlerin %36,6’sının bay, %63,4’nün bayan olduğu, “Eğlenceli hoşça vakit geçirmemim” diyenlerin %67,3’ü bay, %32,7’sinin bayan olduğu, “Sevdiklerimle birlikte olmamı” diyenlerin %39,1’nin bay, %60,9’nun bayan olduğu, “Rahatlayıp sıkıntıdan uzaklaşmamı” sağlıyor diyenlerin %55,6’sının bay, %44,4’nün bayan olduğu gözlenmektedir.

Cinsiyete göre öğrencilerin serbest zaman etkinliklerine katılmalarının onlara daha çok ne kazandırdığına ilişkin görüşlerin arasında gözlenen farklılıkların istatistiksel olarak anlamsız olduğu bulunmuştur.

(Ki-kare= 14,472, $p=0,070>0,05$) Başka bir anlatımla, cinsiyetle öğrencilerin serbest zaman etkinliklerine katılmalarının onlara daha çok ne kazandırdığına ilişkin görüşler arasında ilişkinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu gözlenmektedir. ($p=0,070>0,05$)

İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Fakat sosyolojik açıdan sonuçlara bakınca kız öğrenciler sevdikler ile beraber olmak , eğlenceli hoşça vakit geçirmek amaçlı katılmak isterken erkek öğrenciler lider olmak , deneyim kazanmak , topluma uyum sağlamak amaçlı katılmak istemekteler.

Tablo XII: Okul Türüne göre Serbest Zaman Etkinliklerine Katılmanın Daha Çok Neler Kazandırdığına İlişkin Çapraz Tablo ve Ki-Kare Analizi Sonucu

Tanımlamalar		Genel Lise	Meslek ve Teknik Lise	Toplam
Çevremi genişletip yeni arkadaşlar edinmemi	F %	107 53,2	94 46,8	201 100
Topluma daha kolay uyum sağlamamı	F %	41 49,4	42 50,6	83 100
Lider olmamı	F %	3 14,3	18 85,7	21 100
Deneyim kazanmamı	F %	21 35,6	38 64,4	59 100
Yeteneklerimin ortaya çıkarılmasını	F %	21 51,2	20 48,8	41 100
Eğlenceli hoşça vakit geçirmem	F %	25 45,5	30 54,5	55 100
Yaratıcı ve eğitici olmamı	F %	6 50,0	6 50,0	12 100
Sevdiklerimle birlikte olmamı	F %	9 39,1	14 60,9	23 100
Rahatlayıp sıkıntıdan uzaklaşmamı	F %	12 44,4	15 55,6	27 100
Toplam	F %	245 46,9	277 53,1	522 100

Ki-Kare Testi

	Değer	s.d	sig.(p)
Pearson ki-kare	16,465a)	8	,036
Phi Cramer's V	0,178		,036
N of Valid Cases	522		

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısı 0 dir.(%0)

Bu analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20 sini aşmadığı (%0 olduğu) görüldüğünden, anlamlılık testine ilişkin sonuçların yorumlanması doğrudur. Okul türüne göre öğrencilerin serbest zaman etkinliklerine katılmanın daha çok neler kazandırdığına ilişkin Tablo XII incelendiğinde; “Çevremi genişletip yeni arkadaşlar edinmemi” diyenlerin %53,2’sinin genel lise, %46,8’inin meslek ve teknik lise olduğu, “Topluma daha kolay uyum sağlamamı” diyenlerin %49,4’ünün genel lise, %50,6’sının meslek ve teknik lise olduğu, “Lider olmamı” diyenlerin %14,3’ünün genel lise, %85,7’sinin meslek ve teknik lise olduğu, “Deneyim kazanmamı” diyenlerin %35,6’sının

genel lise, %64,4'ünün meslek ve teknik lise olduğu, “Yeteneklerimin ortaya çıkarılmasını” diyenlerin %51,2'sinin genel lise, %48,8'inin meslek ve teknik lise olduğu, “Eğlenceli hoşça vakit geçirmemi” diyenlerin %45,5'inin genel lise, %54,5'inin meslek ve teknik lise olduğu, “Yaratıcı ve eğitici olmamı” diyenlerin %50'sinin genel lise, %50'sinin meslek ve teknik lise olduğu, “Sevdiklerimle birlikte olmamı” diyenlerin %39,1'nin genel lise, %60,9'nun meslek ve teknik lise olduğu, “Rahatlayıp sıkıntıdan uzaklaşmamı” sağlıyor diyenlerin %44,4'ünün genel lise, %55,6'sının meslek ve teknik lise olduğu gözlenmektedir.

Okul türüne göre öğrencilerin serbest zaman etkinliklerine katılmalarının onlara daha çok ne kazandırdığına ilişkin görüşlerin arasında gözlenen farklılıkların istatistiksel olarak anlamsız olduğu bulunmuştur.

(Ki-kare= 16,465, $p=0,036>0,05$) Başka bir anlatımla, okul türü ile öğrencilerin serbest zaman etkinliklerine katılmalarının onlara daha çok ne kazandırdığına ilişkin görüşler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu gözlenmektedir. ($p=0,036>0,05$)

İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmemesine rağmen sonuçlara bakıldığında meslek ve teknik lise öğrencilerinde lider olma isteği %85,7 lik bir oranla çok yüksek çıkmıştır. Bunun nedeni lise döneminde belli bir meslekte yetişmeleri, o meslek doğrultusunda geleceğe dair beklentilerinin olması ve staj döneminde iş hayatına da başlamaları gösterilebilir.

3.9.2 Frekans Analizi Sonuçları

Frekans dağılımı, bir ya da daha çok değişkene ait değerlerin ya da puanların dağılımına ait özelliklerinin betimlemek amacıyla verileri sayı ve yüzde olarak verir.

Tablo XIII : Her Hangi Bir Sağlık Sorununuz Var mı?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Hayır	450	86,2
Astım	19	3,6
Tansiyon	6	1,1
Kalp		
Rahatsızlığı	6	1,1
Şeker Hastalığı	10	1,9
Psikolojik	27	5,2
Diğer	4	0,8
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerin %86,2'sinde her hangi bir sağlık problemi olmadığı, %3,6'sında astım, %1,1'inde tansiyon, %1,1'inde kalp rahatsızlığı, %1,9'da şeker hastalığı, %5,2'sinde psikolojik rahatsızlıklar olduğu gözükmektedir. Öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirilebilirliği açısından bakıldığında öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun sağlık yönünden her hangi bir engel yaşamayacağı görülmektedir.

Tablo XVI : Ailenizde Aşağıdaki Sosyal Etkinliklerden Herhangi Biriyle Uğraşan Var mı?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Yok	408	78,2
Müzik	55	10,5
Resim	17	3,3
Tiyatro	11	2,1
Yardım Kuruluşları	22	4,2
Spor	5	1,0
Dans	2	0,4
El Sanatları	2	0,4
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerden %78,2'sin ailesinde sosyal etkinliklerden herhangi biriyle ilgilenen bulunmadığı, %10,5'nin ailesinde müzikle ilgilenen, %3,3'ünün ailesinde

resimle ilgilenen, %2,1'nin ailesinde tiyatroyla ilgilenen, %4,2'sinin ailesinde yardım kuruluşlarıyla ilgilenen olduğu gözlenmektedir. Ailelerde %78,2 gibi büyük bir oranla sosyal etkinlik kavramı olmadı için çocukları ailelerin yönlendirmesi mümkün olmayacaktır.

Tablo XV: Ailede Sporla Uğraşan Var mı?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Hayır	348	66,7
Anne	18	3,4
Baba	35	6,7
Abi	37	7,1
Abla	31	5,9
Kardeş	44	8,4
Akraba	9	1,7
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerin %66,7'sinin ailesinde sporla uğraşan yok iken, %3,4'nün annesi, %6,7'sinin babası, %7,1'nin abisi, %5,92'nun ablası, %8,42'nün kardeşi, %1,7'nin akrabasında sporla uğraşan olduğu gözlenmiştir.

Tablo XVI: Okul Dışında Kaç Saatinizi Dışarıda Geçiriyorsunuz?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
1	172	33,0
2	141	27,0
3	102	19,5
4	49	9,4
5 ve daha fazla	58	11,1
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerden %33'ünün okul dışında bir saat, %27'sinin iki saat, %19,5'inin 3 saat, %9,4'ünün 4 saat ve %11,1'nin okul dışında beş saat ve daha fazla zaman geçirdikleri gözlenmiştir.

Tablo XVII: Okuldan Çıttktan Sonra Ne Yapıyorsunuz?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Hemen eve giderim	418	80,1
Babamın veya annemın iş yerine giderim	13	2,5
Sokakta arkadaşlarımla oynarım	24	4,6
Oyun salonlarına giderim	7	1,3
Sosyal faaliyetlerle uğraşırım	37	7,1
Çalışmaya giderim	10	1,9
Arkadaşlarımla gezerim	10	1,9
Dershaneye giderim	3	0,6
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerin; %80,1'nin okuldan çıktık sonra hemen eve gittiğini, %2,5'inin babasının yada annesinin iş yerine gittiği, %4,6'sının sokakta arkadaşlarıyla oynadığı, %1,3'ünün oyun salonlarına gittiği, %7,1'inin sosyal faaliyetlerle uğraştığı, %1,9'unun çalışmaya gittiği, %1,9'unun arkadaşlarıyla gezmeye gittiği, %0,6'sının dershaneye gittiği görülmektedir.

Tablo XVIII: Serbest Zamanlarınızı Verimli Kullandığınıza İnanıyor musunuz?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Evet	150	28,7
Hayır	101	19,3
Kısmen	271	51,9
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerin %28,7'si serbest zamanlarını verimli kullandığına inanırken, %19,3'ü verimli kullandığına inanmamaktadır. Bunun yanında %51,9'u ise bu serbest zamanlarını kısmen verimli kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo XIX: Aileniz ve Öğretmenleriniz Serbest Zaman Etkinliklerini Destekliyor mu?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Karışmazlar	197	37,7
Desteklerler	260	49,8
Engellerler	41	7,9
Öğretmenler destekler, ailem engeller	16	3,1
Ailem destekler, öğretmenlerim engeller	8	1,5
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerden; %37,7'si aile ve öğretmenlerinin serbest zaman etkinliklerine katılmalarına karışmadıklarını söylerken, %49,8'i desteklediklerini, %7,9'u engellediklerini, %3,1'nin öğretmenlerinin desteklediğini fakat ailelerinin engellediğini, %1,5'i ise ailelerinin desteklediğini fakat öğretmenlerinin engellediğini belirtmişlerdir.

Büyük bir kısmı ailelerinin karışmadığını ve destekleyeceklerini söylemektedirler. Önlerindeki engel genel olarak ortamın ve yönlendirici kişilerin olmaması görünmektedir.

Tablo XX: Serbest Zamanlarınızda Neler Yaparsınız?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Spor yaparım	156	29,9
Kitap-dergi okurum	132	25,3
Müzikle uğraşırım	43	8,2
Resim yaparım	14	2,7
TV seyredirim	79	15,1
Arkadaşlarımla oyun oynarım, gezerim..vb.	46	8,8
Sinemaya giderim	10	1,9
Çalışmaya giderim (iş yerine)	10	1,9
İnternette gezinirim	32	6,1
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerden %29,9'u serbest zamanlarında spor yaptığını, %25,3'ü kitap-dergi okuduğunu, %8,2'si müzikle uğraştığını, %2,7'si resimle uğraştığını, %15,1'i TV seyrettiğini, %8,82i arkadaşlarıyla oyun oynadığını ve gezdiğini, %1,9'u sinemaya gittiğini, %1,9'u iş yerine gittiğini, %6,12i internette gezindiğini belirtmişlerdir.

Tablo XXI: Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılmanız Size Daha Çok Neler Kazandırıyor?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Çevremi genişletip yeni arkadaşlar edinmemi	201	38,5
Topluma daha kolay uyum sağlamamı	83	15,9
Lider olmamı	21	4,0
Deneyim kazanmamı	59	11,3
Yeteneklerimin ortaya çıkarılmasını	41	7,9
Eğlenceli hoşça vakit geçirmemi	55	10,5
Yaratıcı ve eğitici olmamı	12	2,3
Sevdiklerimle birlikte olmamı	23	4,4
Rahatlayıp sıkıntıdan uzaklaşmamı	27	5,2
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrenciler serbest zaman faaliyetlerine katılmanın “çevresini genişletip yeni arkadaşlar edindiğini %38,5”, “topluma daha kolay uyum sağladığını %15,9”, “lider olmasını sağladığını %4”, deneyim kazandığını %11,3”, “yeteneklerini ortaya çıkardığını %7,9”, “eğlenceli hoşça vakit geçirmesini sağladığını %10,5”, “yaratıcı ve eğitici olmasını %2,3”, “sevdikleriyle birlikte olmayı sağladığını %4,4”, “rahatlayıp sıkıntıdan uzaklaştığını %5,2” belirtmişlerdir. Tanımlamalara bakıldığında gençlerin topluma daha rahat uyum sağlamalarını, yeteneklerini ortaya çıkarmalarını, yaratıcı yönlerini güçlendirerek kişisel gelişim sürecini daha kolay tamamlamalarını sağlamaktan ziyade çevresini genişletip yeni arkadaşlar edinmek isteyen bir gençlikle karşı karşıyayız.

Tablo XXII: Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılmıyorsanız Bunun Sebebi Nedir?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Nasıl katılmam gerektiğine dair yönlendirilmediğimden	129	24,7
Bulduğum ortamın bana uygun olmayışından	160	30,7
Ekonomik yetersizlikten	39	7,5
Bu tür etkinliklere katılmak gibi bir alışkanlığım olmadığın	184	35,2
Toplam	512	98,1
Cevap Verilmeyen	10	1,9
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerin %24,7'si serbest zaman faaliyetlerine katılmamasının nedenini “nasıl katılmam gerektiğine dair yönlendirilmediğinden” derken %30,7'si “bulduğum ortamın bana uygun olmayışından, %7,5'i ekonomik yetersizliklerden, %35,2'si de bu tür etkinliklere katılmak gibi bir alışkanlıkları olmadığı olarak belirtmişlerdir.

Tablo XXIII: Serbest Zamanlarınızda Sporla İlgileniyor Musunuz?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
İlgilenmem	71	13,6
Bazen ilgilenirim	215	41,2
İzleyici olarak ilgilenirim	65	12,5
Genellikle spor yaparım	171	32,8
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerin %13,6'sı sporla ilgilenmediğini belirtirken, %32,8'i genellikle spor yaptığını belirtmiştir.

Tablo XXIV: Spor Yapıyorsanız Hangi Branşta Yapıyorsunuz?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Yapmıyorum	85	16,3
Futbol	211	40,4
Voleybol	117	22,4
Basketbol	46	8,8
Hentbol	6	1,1
Atletizm-Jimnastik	14	2,7
Güreş	6	1,1
Judo-Karate-Teakweando	14	2,7
Yüzme	14	2,7
Tenis	2	0,4
Halk Oyunları	6	1,1
Doga Sporları	1	0,2
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerden %40,4'ünün futbolla, %22,4'ünün voleybolla, %8,8'inin basketbolle ilgilendiği gözlenirken, %16,3'ünün spor yapmadığı gözlenmiştir.

Gençlerin özellikle futbola karşı ilgilerinin olmasında toplumda futbolun daha çok kabul görmesi ve diğer spor dallarına nazaran her ortamda rahat oynanıyor olması gösterilebilir.

Tablo XXV: Neden Spor Yapıyorsunuz?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Serbest zamanlarımı değerlendirmek için	210	40,2
Sağlık için	202	38,7
Lisanslı iyi bir sporcu olmak için	56	10,7
Eğlenmek için	51	9,8
Toplam	519	99,4
Cevap Verilmeyen	3	0,6
Toplam	522	100

Öğrencilerimizin %40,2'si serbest zamanlarını değerlendirmek için spor yaptıklarını belirtirken, %38,7'si sağlık için, %10,7'si lisanslı sporcu olmak için, %9,8'ini eğlenmek için spor yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo XXVI: Okulda Hangi Faaliyetlere Katılıyorsunuz?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Tiyatro	79	15,1
Spor	262	50,2
Resim	31	5,9
Müzik	49	9,4
Hiçbiri	96	18,4
Halk Oyunları	5	1,0
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerden %15,1'i okulda tiyatro ile, %50,2'si sporla, %5,9'u resimle, %9,4'ü müzikle ilgilendiğini, %18,4'ü ise hiçbiriyle ilgilenmediğini belirtmiştir. Okulda yapılan faaliyetlere bakıldığında %50,2 oranında spor çıkmaktadır. Bunun nedenlerinin başında okul bahçelerini öğrencilerin bağımsız olarak spor amaçlı kullanıyor olmaları olabilir. Diğer bütün faaliyetlerde öğrencilerin bilgi birikimine ve rehberliğe ihtiyaç vardır.

Tablo XXVII: Okulunuzda Aşağıdaki Spor Alanlarından Hangileri Var

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Kum Havuzu	17	3,3
Açık Basketbol-Voleybol-Futbol Sahası	335	64,2
Spor-Jimnastik salonu	71	13,6
Oyun Bahçesi	34	6,5
Hiçbiri Yok	65	12,5
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerden %64,2'si okullarında açık basketbol-voleybol-futbol sahası olduğunu belirtirken, %13,6'ü spor-jimnastik salonu, %6,5'i oyun bahçesi, %3,3'ü kum havuzu olduğunu belirtirken, %12,5'i bunların hiçbirinin olmadığını belirtmiştir.

Tablo XXVIII: Serbest Zamanlarınızı Değerlendirmeniz Açısından Kendinize Örnek Aldığımız Kişiler Kimlerdir?

Tanımlamalar	Frekans	Yüzde
Sporcu	169	32,4
Sanatçı	47	9,0
Politikacı	14	2,7
Arkadaş	99	19,0
Öğretmen	75	14,4
Asker-Polis	11	2,1
Ticaret Adamı	15	2,9
Aile Bireyleri	92	17,6
Toplam	522	100

Anketimize katılan öğrencilerin %32,4'ü serbest zamanlarını değerlendirmek açısından kendilerine örnek aldıkları kişilerin sporcu olduğunu, %9'u sanatçı olduğunu, %19'u arkadaşları olduğunu, %17,6'sı ise aile bireyleri, %14,4'ü de öğretmenleri olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %32,4 gibi büyük bir bölümünün örnek aldığı kişiler sporcu çıkmıştır. Gençlerin spora özellikle futbola karşı ilgilerinin olması, futbolcuların yaşam standartlarının yüksekliği ve medyatik bir yaşamlarının olması örnek almalarının nedenleri olarak gösterilebilir. Yine %19,0 lık bir bölümü arkadaşlarını kendilerine örnek almaktadırlar.

Kendilerinde eksik buldukları pek çok özelliği arkadaşlarında buluyor olmaları olabilir. Daha sağlıklı arkadaşlık kurabilmeleri ve kendilerini kısa sürede keşfedip olgunlaşabilmeleri için gençleri sosyal etkinliklere yönlendirmemiz gereklidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ortaöğretim öğrencilerinin serbest zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymayı amaçlayan çalışmamızın birinci bölümde; zaman, serbest zaman, boş zaman ve boş zamanları değerlendirme kavramları üzerinde durulmuş, boş zamanların değerlendirilmesinin kişiye ve topluma etkilerinden ve boş zamanların değerlendirilmesini etkileyen toplumsal etmenlerden bahsedilmiştir. İkinci bölümünde ise gençlik tanımlanarak boş zaman eğitimi ve bu eğitimin önemi vurgulanmıştır.

Yapılan araştırmada bölgeler arasında büyük farklılıklar çıkmadığı gibi genel liseler ve meslek liseleri arasında da farklılıklar yoktur. Ülkemizde gelir ve eğitim düzeyi yüksek olan kitle çocuklarını özel liseler yada başarı düzeylerine göre Anadolu ve Fen Liselerine yerleştirmektedirler. Geriye kalan kitle ise genel ve meslek liselerini tercih etmek durumunda kalmaktadır.

Artan genç nüfusla birlikte eğitime olan ihtiyaçta artmış fakat genç nüfusu paralel bir bina ve derslik sayısında artış olmadığından mevcut olan pek çok okul ikili eğitime geçmek durumunda kalmıştır. Özellikle İstanbul göç alan bir il olduğundan genel liselerde ikili öğretim zorunlu hale gelmiştir. Son yıllarda yaşanan deprem kaygısından dolayı binalarda güçlendirme veya yenileme çalışmaları da olunca geçici de olsa tek bir binada iki ayrı okulun eğitim hizmeti verdiği durumlar oluşmuştur. Bu durumun devam ettiği ilçeler hala mevcuttur. Netice olarak öğrencilerin okulda geçirdikleri vakit azalmış, serbest zamanlarında artış olmuştur. Bu geniş zaman diliminin verimli bir şekilde nasıl geçirileceği sorunu baş göstermiştir. Gelişmekte olan bir ülkede yaşayan gençlerin zamanını boşuna harcaması veya gerektiği gibi değerlendirmemesi büyük bir gücün kaybıdır. Bu yüzden ülkemizde serbest zaman eğitiminin önemi çok büyüktür.

Ülkemizde, okullarda bilinçli ve ayrı bir boş zaman eğitimine önem verildiğinden söz edilemez. Oysaki eğitimin genel amaçları arasında, çocuğun boş zamanını iyi bir biçimde değerlendirmesi için okula sorumluluklar yüklenmiştir. Fakat gerekli müfredat, yani içerik verilemediği için uygulamada bu amaç gerçekleşmemiştir.

Ayrıca okullardaki eğitsel klüp etkinlikleri de yetersiz kalmaktadır. Bu etkinlikler okul saatleri dışına taşamamaktadır. Bu nedenlerle etkin bir boş zaman eğitimine olan gereksinimimiz ortadadır.

Okul, toplumsallaşma araçlarından birisidir. Okul, çocuğa boş zamanlarını değerlendirme olanakları sağladığı ölçüde onun toplumsallaşmasını kolaylaştırmaktadır.

Bir toplumun kültürünün genç kuşaklara aktarılma yollarından birisi de kuşkusuz, boş zaman eğitimidir. Örneğin o kültürün sanatı, edebiyatı, sporu, oyunları okullar yoluyla boş zaman etkinlikleri biçiminde aktarılır.

Boş zaman eğitiminin amaçlar arasında, öğrencinin “boş zamanlarını temiz ve yararlı işlerle geçirme”, “güzel sanatları sevme” gibi konular yer almaktadır. Fakat bunların gerçekleştirilmesini sağlayacak olanaklar hazırlanmamıştır. Örneğin okul saatleri dışında bu işleri yönetecek ve eğitecek önderler yoktur.

Boş zaman eğitiminde yararlanılan mesleksel liderler aynı zamanda birer eğitimcidirler. Bugün A.B.D.de serbest zaman eğitiminde bulunan mesleksel liderler yetiştirilmektedir. İşte okullar bu kişilerin eğitimini üzerine alarak bu alana katkıda bulunmaktadırlar.

Bugün A.B.D. de okullar hem öğrencinin hem de çevre halkının boş zaman değerlendirme eğitimini üzerlerine almışlardır. Hem müfredat, hem de müfredat dışı programlar düzenleyerek bu konuda işlev sahibi olmuşlardır. Böylece boş zaman değerlendirme olanaklarıyla okul-çevre ilişkileri gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Ülkemizde boş zaman uğraşları arasında yer alabilecek beden eğitimi, resim, müzik ve el. işleri gibi alanlar haftada bir saat gibi çok sınırlı olarak resmi müfredat programları arasında yer almaktadır. Sadece beden eğitimi dersleri iki saate çıkarılmıştır. Üstelik, bu derslere diğer akademik dersler kadar önem verilmediği uygulamalardan gözlenmektedir. Resmi müfredata alınan bu dersler, okul saatleri dışına çıkamamaktadır. Ayrıca bu gibi derslerin velilerce benimsenmemesi de sorun teşkil etmektedir.

İlk ve orta öğretim yönetmeliklerinde çeşitli eğitsel klüplerin kurulması ve bunların öğretmenler tarafından yönetilmesi zorunlu kılınmıştır. Bu klüplerin örneğin, temizlik, kitaplık, sağlık, ağaçlandırma, hayvanları koruma, temsil ve folklor, oyun ve spor, beslenme, trafik, turizm gibi konularda kurulması öngörülmüştür. Öğretmenler rehberliğinde çalışmaların yürütüleceği belirtilmiştir. Fakat uygulamada, bu klüplerin çalışmalarının okul saatleri dışında yapılmadığı ve haftada bir saatlik bir ders olarak da yapılmayıp boş geçirildiği görülmektedir. Sadece spor, müzik ve temsil kollarının okul saatleri dışında da çalışmaları

bazı okullarda görülmektedir. Yasal olarak okul saatleri dışında çalışmak zorunluluğu yoktur. Kimi öğretmenler, kendi arzuladıkları takdirde, okul saatleri dışında çalışma yapmaktadırlar. Bu görevi üstlenen öğretmenlerin sayısı da azdır.

Eğitsel klüp çalışmalarının bazılarında öğrencilerin ilgileri dikkate alınmaktadır. Fakat bazıları ise, sadece yönetmelik gereğince yapılması gereken çalışmalar olduğu için zayıf kalmaktadır. Yine yönetmelik gereği öğretmenlerinde her biri bir klüpte görevlendirilmesine rağmen zaman yetersizliğinden ,bilgi yetersizliğinden dolayı aktif olarak rol almayıp teoride klüpte görevli gözüklüp yıllık klüp dosyalarında ismi geçmektedir.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır :

Birinci hipotezde ortaöğretim öğrencilerinin serbest zamanlarını doğru değerlendirebilme bilincine sahip olmadıkları incelenmiş ankete katılan gençlerin verdikleri cevaplara bakıldığında bu tür etkinliklere katılmak gibi bir alışkanlıklarının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre birinci hipotez doğrudur.

İkinci hipotezde ortaöğretim öğrencilerini serbest zamanları değerlendirme konusunda bilinçlendirecek yeterli kişi ve kurumların olmadığı konusu incelenmiştir. Ankete katılan gençlerin verdikleri cevaplara bakıldığında ise nasıl katılmaları gerektiğini bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre ikinci hipotezde doğrudur.

Üçüncü hipotezde ortaöğretim öğrencilerinin serbest zamanlarını değerlendirebilecekleri sosyal faaliyet alanlarının olmadığı konusu incelenmiştir. Ankete katılan gençlerin verdikleri cevaplara bakıldığında ise buldukları ortamın bu tür faaliyetlere uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre üçüncü hipotezde doğrudur.

Dördüncü hipotezde kız öğrenciler okul dışında dışarıda daha az vakit geçirdiklerinden serbest zamanlarında evde buldukları konusu incelenmiş. Anketler bu sonucu doğrulamıştır. Bu sonuca göre dördüncü hipotezde doğrudur.

Beşinci hipotezde ailelerin gelir düzeylerinin düşük olması serbest zaman faaliyetlerine katılımı olumsuz etkilemektedir konusu incelenmiş Anketlere katılan gençlerin genel olarak gelir düzeyi düşük aileler olması ve anket sonuçlarına bunun yansımaları beşinci hipotezi doğrulamaktadır.

Altıncı hipotezde ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olması serbest zaman faaliyetlerine katılımı olumsuz etkilemektedir konusu incelenmiştir. Yine anketlere bakıldığında altıncı hipotezde doğrulanmaktadır.

Bu araştırmanın bulgularından yola çıkarak aşağıdaki önerilerde bulunula bilinir:

Okul klüplerinde görevli olan öğretmenlerin aktif olarak görev yapabilmeleri için eğitsel klüp çalışmalarının müfredata ders olarak yerleştirilmesi ve öğretmenlerin alan dışı olarak görev aldıkları bu çalışmalar için eğitilmeleri gerekmektedir. Yada bu kulüp çalışmalarında görev alacak eğitmen açığını gidermek için ilçe çapında halk eğitim merkezlerinden, belediyelerden ve sivil toplum örgütlerinden destek alınmalıdır. Yine pek çok okulda yaşanan derslik ve salon sorununu bu merkezler aracılığıyla giderilmeye çalışılmalı ve serbest zamanların değerlendirilmesinde önemli bir rol oynaması gereken eğitsel klüp çalışmaları ilçe çapında değerlendirilmelidir.

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Kültür Bölümü tarafında yapılan (EK 2) yıllık sosyal ve kültürel faaliyetlerin kapsamı genişletilip bütün eğitsel klüplerin dahil olması sağlanmalı ve İstanbul'da ki bütün ilçelerin katılımı zorunlu kılınmalıdır. Her bir klübün öğrencisi yıl içerisinde bir amaç doğrultusunda aktif olarak klüp çalışmalarına katılmayı gönüllü olarak isteyecek şekilde bilinçlendirilmelidir.Yıl sonunda bir yıllık çalışmasını sunacak bir platform bulabilmelidir.

Ailelere yönelik seminerler düzenlenerek serbest zamanları değerlendirme faaliyetlerinin gencin kişilik gelişiminde etkin bir rol olduğu anlatılarak aile desteği sağlanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abadan, N., Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri , Ankara, 1961.
- Baltaş, A., Stres ve Başa Çıkma Yolları , İstanbul , 1996.
- Bayer,M.Z., MemleketimizdeTabiatı Koruma ve Rekreasyon,Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanın Planlaması Semineri,Ankara,1974.
- Birsen ,G., Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti Ve Sorunları,Ankara ,1985.
- Büyükoztürk, Ş.,Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Ankara,Kasım,2003.
- Eren, E., Yönetim ve Organizasyon, İstanbul, 2001.
- Ergin,G., Boş Zamanları Değerlendirme Eğitimi ve Planlaması. Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanın Planlaması Semineri, Ankara,1974.
- Erkal, M., Sosyolojik Açıdan Spor , İstanbul, 1981.
- Gökçe, B. ,Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti Ve Sorunları, Ankara, 1984.
- Gökmen, H. Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri Ve Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri, Ankara,1985.
- Hacıoğlu, N.- Gökdeniz, A., Boş Zaman – Rekreasyon Yönetimi, Ankara, 2003.
- Karaküçük, S., Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme, Ankara,2001.
- Karaküçük , S., Rekreasyon ve Dağcılığın Rekreasyonel Katılım Olarak Değeri, I. Yüksek İrtifa ve Spor Bilimleri Kongresi, 30 Ekim-2 Kasım 1991 Bildiriler Kitabı, Kayseri, 1992.
- Kılbaş, Ş., Gençlik ve Boş Zamanı Değerlendirme, Adana ,1994.
- Köknel, Ö. , “Gençlik Çağının Psiko-Sosyal Nitelikleri” “Gençlik ve Toplum Konulu . Bilimsel Toplantı Konuşmaları”, 1982 .
- Köknel Ö. ,Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları ,İstanbul, 1979.
- Mackenzie, R. A. Zaman Tuzağı, (Çev: Y. Güneri), İstanbul ,1985.
- Mangır, M.- Aktaş,Y., Gecekondu Gençliğinde Boş Zaman Etkinlikleri,Ankara,1992.
- Orhan, Ö. , Ruh Sağlığı Ve Bozuklukları, Ankara , 1990.
- Özbay, H. - Öztürk, E. , Gençlik Cep Üniversitesi, İstanbul ,1995.
- Özcan, K., Cumhuriyet Gençliği Ve Sorunları,İstanbul,1979.
- Öztürk, O.,Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, Ankara, 1990

- Tamer , K., Sportif Rekreasyon Etkinliklerine Liderlik Eden Antrenörlerin Lider Davranış Boyutları Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Ankara, 1998.
- Tezcan M. , Gençlik Sosyolojileri Yazıları, Ankara, 1991.
- Tezcan, M. ,Boş Zamanlar Sosyolojisi, Ankara ,1993.
- Tezcan M. ,Eğitim Sosyolojisine Giriş,Ankara,1982.
- Tezcan, M., Sosyolojik Açısından Boş Zamanların Değerlendirilmesi,Ankara,1982.
- Tezcan, M. ,Boş Zaman Eğitimi ve Eğitim Politikamız, Ankara,1977.
- Tezcan , M. “Ülkemizde Orta Öğrenim Gençliği Açısından Boş Zamanların Değerlendirilmesi,Türk Dili,XIII,398, Ankara, 1985.
- Tör, N. V., Boş Zamanları Değerlendirmede Telkin Vasıtalarının Rollerini,Boş Zamanları Değerlendirme Semineri. Halk Sağlığı Eğitim Komitesi, İstanbul,1966.
- Ulutak, İ. Kitle İletişim Araçları ve İletişim Ortamlarının Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri Açısından Bir Yüksek Öğrenim Kurumunda Sınanması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Eskişehir, Anadolu Üniversitesi ,1988.
- Yörükoğlu, A. Çocuk Ruh Sağlığı, Ankara ,1986.
- Yörükoğlu, A., Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Ve Ruhsal Sorunları ,Ankara ,1986.
- Yılmaz, Z. Kütahya İli Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Serbest Zaman Faaliyetlerinin Dağılımı ve Değerlendirilmesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi , Kütahya, 2002 .
- Yurtsever,A.,Kent Çevrelerinde Rekreasyon Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Küçükçekmece örneği,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,İstanbul Üniversitesi,1992.
- <http://www.tumgazeteler.com/?a=2500851> (30.07.2007)
- <http://www.tekplatform.com/kitap-ozetleri/287797-psiko-sosyal-ve-metafizik-genclik-cagi-ruh-sagligi-ve-ruhsal-sorunlar.html> (24.07.2007)

ÖZGEÇMİŞ

12 Kasım 1975 ,Yozgat İli doğumluyum.İlk,Orta ve Liseyi yine aynı ilde tamamladıktan sonra , Gazi Üniversitesi,Fen Edebiyat Fakültesi,Fizik Bölümüne kaydoldum.Bu bölümden 2000 yılında mezun oldum. 2000-2008 yılları arasında fizik öğretmeni olarak görev yaptım.Halen bir lisede fizik öğretmeni olarak görev yapmaktayım. 2006 yılında Beykent Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programında yüksek lisans eğitimime başladım.

EKLER

EK 1
ÖĞRENCİLERE YÖNELİK ANKET SORULARI
İSTANBUL İLİ ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN SERBEST ZAMAN
FAALİYETLERİNİN DAĞILIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Sevgili öğrenciler;

Bu anket (soru listesi), sizlerin serbest zaman faaliyetlerinizin dağılımını ve bu serbest zamanınızı nasıl değerlendirdiğinize ilişkin veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Ankette toplam 27 soru bulunmaktadır.

Araştırma, bilimsel bir çalışma olduğu için elde edilen veriler sadece bu amaçla kullanılacaktır. Ankete isminizi yazmanıza da gerek yoktur.

Cevaplarınızı, her sorunun altında verilen seçeneklerden değerlendirmenize uygun düşecek birisinin içine(x)işareti koyarak veriniz.

1.Cinsiyetiniz?

Bay Bayan

2. Yaşınız?

14 15 16 17 18

3. Eğitim durumunuz?

Lise 1 Lise 2 Lise 3 Lise 4

4. Devam ettiğiniz okul türü ?

Meslek lisesi Düz Lise

5. Kaç kardeşiniz?

Kardeşim yok 1 2 3 4 5 ve üstü

6. Anneniz ve babanız

Her ikisi de sağ Anne ölü baba sağ Anne sağ baba ölü Her ikisi de ölü

7. Babanızın eğitim durumu nedir?

Okur- yazar değil Okur- yazar İlkokul mezunu Ortaokul mezunu

Lise mezunu Üniversite mezunu Lisans üstü mezunu

8. Annenizin eğitim durumu nedir?

Okur- yazar değil Okur- yazar İlkokul mezunu Ortaokul mezunu

Lise mezunu Üniversite mezunu Lisans üstü mezunu

9. Anne ve babanızın

Her ikisi de çalışıyor Anne ev hanımı baba çalışıyor

Anne çalışıyor baba işsiz Her ikisi de çalışmıyor

10. Oturduğunuz ev

Kendimize ait Kira Bir yakınımızın Diğer (lütfen yazınız)

11. Ailenizin aylık ekonomik geliri nedir?

100-400 YTL 401-1000 YTL 1001-2000 YTL 2000YTL ve üzeri

12. Her hangi bir sağlık sorunuz var mı?

hayır Astım Tansiyon Kalp rahatsızlığı Şeker hastalığı

Psikolojik Fiziksel engel Diğer (lütfen yazınız)

13. Ailenizde aşağıdaki sosyal etkinliklerden herhangi biriyle uğraşan var mı?

Yok Müzik Resim Tiyatro Yardım kuruluşları

Diğer (lütfen yazınız).....

14. Ailede sporla uğraşan var mı?

Hayır Anne Baba Abi Abla Kardeş Akraba

15. Okul dışında kaç saatinizi dışarıda geçiriyorsunuz?

1 2 3 4 5 ve daha fazla

16. Okuldan çıktıktan sonra ne yapıyorsunuz?

hemen eve giderim Babamın veya annemin iş yerine giderim

Sokakta arkadaşlarımla oyun oynarım Oyun salonlarına giderim

Sosyal faaliyetlerle uğraşırım Çalışmaya giderim

Başka (lütfen yazınız).....

17. Serbest zamanlarınızı verimli kullandığınıza inanıyor musunuz?

Evet Hayır Kısmen

18. Aileniz ve öğretmenleriniz serbest zaman etkinliklerini destekliyor mu?

Karışmazlar Desteklerler Engellerler

Öğretmenler destekler, ailem engeller Ailem destekler, öğretmenlerim engeller

19. Serbest zamanlarınızda neler yaparsınız?

Spor yaparım Kitap-dergi okurum Müzikle uğraşırım

Resim yaparım TV seyredirim Arkadaşlarımla oyun oynarım, gezerim

Sinemaya giderim İnternette gezinirim

Çalışmaya giderim (iş yerine) Başka (lütfen yazınız).....

20. Serbest zaman faaliyetlerine katılmanız size daha çok neler kazandırıyor?

Çevremi genişletip yeni arkadaşlar edinmemi

Topluma daha kolay uyum sağlamamı Lider olmamı

Deneyim kazanmamı Yeteneklerimin ortaya çıkarılmasını

Eğlenceli hoşça vakit geçirmemim Yaratıcı ve eğitici olmamı

Sevdiklerimle birlikte olmamı Rahatlayıp sıkıntıdan uzaklaşmamı

başka (lütfen yazınız).....

21. Serbest zaman etkinliklerine katılmıyorsanız bunun nedeni nedir?

Nasıl katılmam gerektiğine dair yönlendirilmediğimden

Bulduğum ortamın buna uygun olmayışından

Ekonomik yetersizlikten

Bu tür etkinliklere katılmak gibi bir alışkanlığım olmadığından

22. Serbest zamanlarınızda sporla ilgileniyor musunuz?

ilgilenmem Bazen ilgilenirim İzleyici olarak ilgilenirim Genellikle spor yaparım

23. Spor yapıyorsanız hangi branşta yapıyorsunuz?

Yapmıyorum Futbol Voleybol Basketbol Hentbol Atletizm-Jimnastik

Güreş Judo-Karate-Teakweando Yüzme Tenis Halk Oyunları

Doğa Sporları

24. Neden spor yapıyorsunuz?

Serbest zamanlarımı değerlendirmek için Sağlık için

Lisanslı iyi bir sporcu olmak için Başka (lütfen yazınız).....

25. Okulda hangi faaliyetlere katılıyorsunuz?

Tiyatro Spor Resim Müzik Katılmıyorum

26. Okulunuzda aşağıdaki spor alanlarından hangileri var?

Kum havuzu Açık basketbol sahası Açık voleybol sahası Spor-Jimnastik alanı

Futbol sahası Oyun bahçesi Hiçbiri yok

27. Serbest zamanlarınızı değerlendirmeniz açısından kendinize örnek aldığınız kişi veya kişiler kimlerdir?

Sporcu Sanatçı Politikacı Arkadaş

Öğretmen Asker-polis Ticaret Adamı Aile Bireyleri

EK 2

İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ KÜLTÜR BÖLÜMÜNCE YAPILAN
SOSYAL VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

ÖĞRETİM YILI		2007-2008
SUNULAN FAALİYETLERİN İSİMLERİ VE SAYISI		
1	Tiyatro	179 Tiyatro Grubu 322 oyun
2	İlköğretim Okullararası Tiyatro Şöleni	21 ilçe katıldı .Bu ilçenin okulları arasında yapıldı.İlçe BirincileriTekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce Yarıştırılıp, İl 1.2.ve 3.ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler.
3	Lise ve Dengi Okullararası Tiyatro Şöleni	26 ilçe katıldı .Bu ilçenin okulları arasında yapıldı.İlçe BirincileriTekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce Yarıştırılıp, İl 1.2.ve 3.ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler.
4	Öğrenciler Arası Türk Halk Müziği (Ses) Yarışması	25 İlçe katıldı.Önce her İlçe kendi okulları arasında yarışma yaptı. İlçe birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırılıp İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Bayrampaşa Belediyesi tarafından ödüllendirildiler.
5	Öğrenciler Arası Türk Sanat Müziği (Ses) Yarışması	23 İlçe katıldı.Önce her İlçe kendi okulları arasında yarışma yaptı. İlçe birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırılıp İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Bayrampaşa Belediyesi tarafından ödüllendirildiler
6	Öğretmenler Arası Türk Halk Müziği (Ses) Yarışması	28 İlçe katıldı.Bu ilçelerin öğretmenleri arasında yarışma yapıldı. İlçe birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırılıp İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler
7	Öğretmenler Arası Türk Sanat Müziği (Ses) Yarışması	23 İlçe katıldı.Bu ilçelerin öğretmenleri arasında yarışma yapıldı. İlçe birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırılıp İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler
8	İlköğretim Okulları arası Münazaralar	32 İlçe katıldı.İlçe birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırılıp İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler
9	Lise ve Dengi Okullar arası Münazaralar	32 İlçe katıldı.İlçe birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırılıp, İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler
10	İlköğretim Okulları arası Bilgi Kültür Yarışması	32 İlçe katıldı.İlçe birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırılıp ,İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler
11	Lise ve Dengi Okulları arası Bilgi Kültür Yarışması	32 İlçe katıldı.İlçe birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırılıp ,İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler
12	Öğretmenler Arası Şiir Okuma Yarışması	32 İlçe katıldı.İlçe birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırılıp ,İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler

13	Şiir Yarışmaları(6 Tanesi Kültür Bölümünce)	60
14	Kompozisyon Yarışmaları (6 Tanesi Kültür Bölümünce)	88
15	Resim Yarışmaları (6 Tanesi Kültür Bölümünce)	94
16	Eğitim Amaçlı Yurt Dışı Geziler(Özel Okul Ağırlıklı)	234
17	Konferans –Panel – Sempozyum (Kurum ve Kuruluşların izin alarak yaptığı çalışmalar)	105
18	Kardeş okul(yıllar itibariyle içerisinde kardeş olan okullar)	22
19	Anketler (Üniversite Öğrencilerinin)	330
20	Çeşitli Etkinlikler(Kurumların ve Kuruluşların okullarda yapmak için izin aldıkları çalışmalar)	510
21	Okulların İl Genelinde Yaptığı Tiyatro Çalışmaları	31
22	Öğretmenlik Uygulaması yapan öğrenciler (Staj)	1166
23	İl öğretmenler Arası İstiklal Marşını Ezbere Güzel Okuma Yarışması	32 İlçe katıldı.İlçe Birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırlıp ,İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler.
24	Lise ve Dengi Okullararası İstiklal Marşını Ezbere Güzel Okuma Yarışması	32 İlçe katıldı.İlçe Birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırlıp ,İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler.
25	İlköğretimler Arası Mehmet Akif ERSOY'un Şiirlerini Güzel Okuma Yarışması	32 İlçe katıldı.İlçe Birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırlıp ,İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler.
26	Lise ve Dengi Okullararası Mehmet Akif ERSOY'un Şiirlerini Güzel Okuma Yarışması	32 İlçe katıldı.İlçe Birincileri tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yarıştırlıp ,İl 1.2. ve 3 .ler seçildi ve Müdürlüğümüzce ödüllendirildiler.
27	İlköğretimler Arası Kitap Okuma Yarışması	32 İlçe öğrencileri katıldı her ilçede ilk 10'a giren öğrenciler belirlendi.Tekrar İl Milli Eğitim Müdürlüğünce Yarıştırlıp İl 1. 2. 3. ve 4.ler seçildi ve Şişli Belediyesininin Sponsorluğunda Ödülledndirildiler.
29	İstanbul Sevgi Köprüsü Yarışması	İstanbul Valiliği ve İl Milli Eğitim Müdürlüğümüz işbirliğinde 21-25 Nisan 2008 tarihleri arasında 27 ilden 1600 öğrenci ilimizde 27 ilçe tarafından kabul edilerek İstanbul Sevgi Köprüsü Projesi başlatıldı.
30	Bakanlık Gönül Köprüsü	Milli Eğitim Bakanlığı Turkcell işbirliğinde uygulanan Gönül Köprüsü Projesi kapsamında 6000 öğrencinin ilimizde ağırlanması.

